

mayoe.com

SAMPLE BOOK

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး

မြန်မာစာရေးရာ

အဖြာဖြာ - ၃

mayoe.com

မြန်မာစာနှင့်ပတ်သက်သော
 သိမှတ်ဖွယ်ရာများ
 တွေးဆဆင်ခြင်ဖွယ်ရာများ
 လေ့လာစရာများ
 မှားတတ်သောအမှားများ
 ဝိဝါဒကွဲပြားမှုများ
 ဖြေရှင်းနိုင်မည့်နည်းလမ်းများ
 စသည့်ရေးရာအဖြာဖြာကို
 ဆောင်းပါး ၂၅ ပုဒ်ဖြင့်
 ရေးသားထင်မြဲထားပါသည်။

- စာရေးသူ

မြန်မာစာရေးရာ အဖြာဖြာ - ၃

ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦး

mgyoe.com

SAMPLE BOOK

mgyoe.com

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး
**ဖြန့်ဖြူးရေးရာ
အဖြူဖြူ - ၃**

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး

မြန်မာစာရေးရာအဖြာဖြာ ၃

ပုံနှိပ်ခြင်း

၂၀၂၅၊ အောက်တိုဘာလ (ပထမအကြိမ်)

တန်ဖိုး- ၉၀၀၀/-

အုပ်ရေး- ၁၀၀၀

ထုတ်ဝေသူ

ဒေါ်ခင်ဆွေဦး (၀၃၂၁၀)၊ ပညာရပ်ဝန်းစာပေ

အမှတ်-၁၇/၃လွှာ-ဘီ၊ ရတနာလမ်း၊ (၃)ရပ်ကွက်၊

ကမာရွတ်မြို့နယ်၊ရန်ကုန်မြို့။

ပုံနှိပ်

ဦးဝင်းဌေး (၀၀၅၁၃)၊ ဧရာဝတီပုံနှိပ်တိုက်

အမှတ်-၄၁/၄၃ ၊ လမ်း၄၀၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊

ရန်ကုန်မြို့။ ၀၉၅၁၆၂၇၉၇

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း

ထွန်းဇော်လင်း

ဒေါက်တာအောင်မြင့်ဦး
 မြန်မာစာရေးရာအဖြာဖြာ ၃ / အောင်မြင့်ဦး ၊ ဒေါက်တာ
 ပညာရပ်ဝန်းစာပေ(ပ)ကြိမ်၊ ၂၀၂၅။
 ၂၃၈-စာ၊ ၁၃.၅ x ၂၁ စင်တီ။

မာတိကာ

၁။ မြန်မာစကားမှာ အသုံးများတဲ့ပစ္စည်းစကား ‘ပါ’	၁
၂။ မြန်မာစကားမှာ အသုံးများတဲ့ပစ္စည်းစကား ‘တာ’	၁၂
၃။ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ သဒ္ဒါတာဝန် တူပါသလား	၂၂
၄။ ‘လို့’ တစ်လုံး အသုံးအဖြာဖြာ	၃၄
၅။ ဆရာဖြေရှင်းပေးသွားခဲ့တဲ့ နာမဝိသေသနနဲ့ ကြိယာကိစ္စ	၅၀
၆။ မလျော့မတင်းစောင်းကြိုးညှင်းသို့	၅၈
၇။ တစ် ‘တ’ ပြဿနာနှင့် သဒ္ဒါတိုက်စား ပြောင်းလဲခြင်း သဘော	၇၁
၈။ စာလုံးပေါင်းသတ်မှတ်ချက်နှင့် ကြိုက် မကြိုက် ပြဿနာ	၈၆
၉။ စမသတ်ချင်ပေမဲ့ ညတော့သတ်ချင်ကြတယ်	၁၀၁
၁၀။ မြန်မာမှားသောမြန်မာစာ (၁)	၁၀၆
၁၁။ မြန်မာမှားသောမြန်မာစာ (၂)	၁၁၀
၁၂။ မြန်မာမှားသောမြန်မာစာ (၃)	၁၁၅
၁၃။ မြန်မာမှားသောမြန်မာစာ (၄)	၁၂၂
၁၄။ မြန်မာမှားသောမြန်မာစာ (၅)	၁၂၆
၁၅။ ခေါက်ဆွဲကိုအကြောင်းပြု၍	၁၃၃
၁၆။ ခေါက်ဆွဲဝေါဟာရအဘယ်က	၁၄၄

၁၇။ မြန်မာစာအရေးအသားမှာအင်္ဂလိပ်စကားလုံး ဘယ်လိုထည့်သုံးမလဲ (၁)	၁၅၅
၁၈။ မြန်မာစာအရေးအသားမှာ အင်္ဂလိပ်စကားလုံး ဘယ်လိုထည့်သုံးမလဲ (၂)	၁၆၅
၁၉။ မြန်မာစာအရေးအသားမှာ အင်္ဂလိပ်စကားလုံး ဘယ်လိုထည့်သုံးမလဲ (၃)	၁၇၄
၂၀။ အများအပြား 'နဲ့' 'အမြောက်အမြား' မှာ 'အများ' 'နဲ့' 'အမြား' ဘာကွာခြားသလဲ	၁၈၄
၂၁။ ဝါကျဖွဲ့ခိုင်းရင် ပေးထားတဲ့စကားလုံးကို ဝါကျ ရှေ့ဆုံးမှာ မထားရဘူးလား	၁၉၂
၂၂။ ပေးထားတဲ့စကားလုံးကို ဝါကျရှေ့ဆုံးမှာထား မထား နောက်ဆက်တွဲ	၂၀၁
၂၃။ ကျွန်တော် ကျွန်မ ထည့်ရေးလို့ ရ မရ	၂၀၈
၂၄။ ဝေါဟာရပြဿနာ အလင်္ကာပြဿနာ	၂၁၅
၂၅။ နေရှိန်ပျောင်းလား နေရှိန်ပြောင်းလား	၂၂၈

၁။ မြန်မာစကားမှာ အသုံးများတဲ့ ပစ္စည်းစကား ‘ပါ’

နေ့စဉ်သုံးမြန်မာစကားမှာ ‘ပါ’ ဆိုတဲ့ စကားလုံးကလေးဟာ အသုံးများသလောက် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းတဲ့ စကားလုံးလေး တစ်လုံးပါ။ ‘ပါ’ ဟာ စကားလုံးကလေးတစ်လုံးသာ ဖြစ်ပေမဲ့ သူထမ်းဆောင်တဲ့တာဝန်က ကြီးမားလှပါတယ်။ အခု ကျွန်တော် ရေးခဲ့တဲ့ဝါကျနှစ်ခုရဲ့ပထမဝါကျမှာ ‘ပါ’ ဟာ ဝါကျရဲ့နောက်ဆုံး နေရာက တာဝန်ထမ်းဆောင်နေပါတယ်။ ဒုတိယဝါကျမှာတော့ ဝါကျအဆုံးသတ်စကား ‘တယ်’ ရဲ့ရှေ့ ကြိယာရဲ့ နောက်မှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေပါတယ်။ တတိယဝါကျနဲ့ စတုတ္ထဝါကျတွေ မှာလဲ ‘ပါ’ ဟာ ဝါကျအဆုံးသတ်စကား ‘တယ်’ ရဲ့ရှေ့မှာ နေရာ ယူထားပါတယ်။ ‘ပါ’ ရဲ့ အသုံးတွေကို ကျွန်တော်တို့ ဆန်းစစ် ကြည့်ရအောင်။

‘ပါ’ ရဲ့ အသုံးကိုဆန်းစစ်တဲ့အခါ ထင်ရှားပေါ်လွင်မှုရှိ နေတဲ့ ကြိယာအဓိပ္ပာယ်အသုံးတွေကိုတော့ မဖော်ပြတော့ပါဘူး။ ‘ပါ’ ရဲ့ကြိယာအဓိပ္ပာယ်တွေဖြစ်တဲ့ ‘ပါဝင်တယ်’ ‘ပါရှိတယ်’ ‘အကျုံးဝင်တယ်’ ‘လိုက်ပါတယ်’ ‘ပေါ်လွင်တယ်’ စတဲ့ အဓိပ္ပာယ်တွေနဲ့ ကြိယာအနေနဲ့ အသုံးပြုတာတွေက ထင်ရှား ပေါ်လွင်ပါတယ်။ အခုဆန်းစစ်ကြည့်မှာကတော့သဒ္ဒါစကားလုံး (grammatical word)အနေနဲ့ သဒ္ဒါတာဝန်ထမ်းဆောင်နေတဲ့ ပစ္စည်းစကားလုံး (particle) ‘ပါ’ အသုံးတွေကို ဖြစ်ပါတယ်။ သဒ္ဒါစကားတွေရဲ့ သဘောဟာ သူ့ချည်းသက်သက်ဆို ထင်ရှား ပေါ်လွင်မှု မရှိပေမဲ့ ‘ဝါကျ’ ဒါမှမဟုတ် ‘စကားခွန်း’ ထဲမှာ

ထည့်သွင်း အသုံးပြုလိုက်တဲ့အခါ လိုချင်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ဆောင်ပေးတဲ့ အစွမ်းသတ္တိရှိပါတယ်။ ပစ္စည်းအနေနဲ့အသုံး တွင်ကျယ်လှတဲ့ ‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားလုံးအကြောင်းကို ဆန်းစစ် တင်ပြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ပစ္စည်းစကားလုံး ‘ပါ’ အသုံးပြုပုံတွေကို ဆန်းစစ်တဲ့ အခါ ထင်ရှားတဲ့ အဘိဓာန်တွေ၊ စာအုပ်တွေမှာ ‘ပါ’ ပစ္စည်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဖော်ပြချက်တွေကို အရင် လေ့လာကြည့်ပါမယ်။ ဂျပန်ဆင်ရဲ့ မြန်မာအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်(၁၉၂၁)မှာ ‘ပါ’ ကို “affix, euphonic, conciliatory, polite, respectful” (စာ ၆၂၉) လို့ ဖော်ပြထားတာ တွေ့ရပါတယ်။ ‘ပါ’ ကို အဆက်စကား၊ အယဉ် သုံးချင်တဲ့အခါ၊ ပြောရာပြောကြောင်း ပြောချင်တဲ့အခါ၊ ယဉ်ကျေးဖွယ်ဖြစ်အောင်ပြောချင်တဲ့အခါ၊ လေးစားသမှုအနေနဲ့ ပြောချင်တဲ့အခါဖြည့်စွက်သုံးတဲ့စကားလို့ဆိုလိုတာဖြစ်ပါတယ်။

မြန်မာအဘိဓာန် (၂၀၂၂) မှာ ‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားကို “စည်း၊ ၁- ပူးတွဲပါဝင်ကြောင်းပြပစ္စည်း၊ ၂၊ ကြိယာနှင့် နာမ်ကို လေးနက်အောင် ထောက်ပံ့သော စကားလုံး။” (စာ ၂၀၄) လို့ ဖွင့်ဆိုချက် နှစ်မျိုး ဖော်ပြထားပါတယ်။ မြန်မာသဒ္ဒါ (၂၀၁၃) စာအုပ်မှာတော့ ‘ပါ’ ကို ပေါင်းစည်းခြင်းပြနာမ်ထောက်ပစ္စည်း (စာ ၁၉၁)၊ ကြိယာထောက်ပစ္စည်း (စာ ၃၁၂) လို့ ဖော်ပြထားပါ တယ်။ မြန်မာ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်(၂၀၁၁)မှာတော့ “1 particle suffixed to a verb to effect politeness” (ယဉ်ကျေးဖွယ် သဘော သက်ရောက်စေသည့် ကြိယာနောက်ဆက် ပစ္စည်း)၊

“2 particle denoting inclusion” (ပါဝင်မှုကိုဖော်ပြသော ပစ္စည်း) (စာ ၂၅၄) လို့ ဖွင့်ဆိုပါတယ်။

ဂျွန်အိုကယ်နဲ့ အန်နာအဲလော့တို့ရဲ့ “မြန်မာသဒ္ဒါဆိုင်ရာ ပုံသဏ္ဍာန်များ” (Burmese/Myanmar Grammatical Forms) (၂၀၀၁) စာအုပ်မှာတော့ ‘ပါ’ အသုံးပုံစံတွေကို “indicates politeness, respect, deference, or (when correcting a mistaken idea) emphasis, insistence;” (စာ ၁၆၃) လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ယဉ်ကျေးခြင်း၊ လေးစားခြင်းကို ဖော်ပြ တဲ့အခါ၊ လိုလားချက် ဒါမှမဟုတ် မှားယွင်းတဲ့ အယူအဆကို ပြုပြင်လိုတဲ့အခါ၊ အလေးပေးခြင်း၊ အခိုင်အမာ ပြောဆိုခြင်း သဘောဖော်ပြချင်တဲ့အခါ ကြိယာနောက်မှာထားသုံးတဲ့ ပုံစံ၊ နာမ်နှစ်ခု အတူပါဝင်ကြောင်း ဖော်ပြရာမှာ ဒုတိယနာမ်နောက် မှာ ထားသုံးတဲ့ပုံစံ၊ ပထမနာမ်ရဲ့ပါဝင်မှု၊ တည်ရှိမှုနဲ့ဒုတိယနာမ် ကို ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဖော်ပြရာမှာ ပထမ နာမ်နောက်မှာထားသုံးတဲ့ ပုံစံတွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်။

အခု ဆက်လက်ပြီး နေ့စဉ်သုံး မြန်မာစကားမှာ ‘ပါ’ ပစ္စည်း စကားလုံးရဲ့ အသုံးပြုပုံတွေကို ဆန်းစစ် ကြည့်ပါမယ်။ ‘ပါ’ အသုံးတွေကိုဆန်းစစ်ကြည့်တဲ့အခါ အထက်မှာတင်ပြခဲ့တဲ့ ဖော်ပြချက်တွေနဲ့အကျုံးဝင်တာတွေရှိသလို အထက်ဖော်ပြချက် တွေမှာ မတွေ့ရတဲ့ အသုံးပုံစံတွေကိုလဲ တွေ့ရပါတယ်။ ဘာသာ စကားသင်ကြားရာမှာဖြစ်ဖြစ်၊ ဘာသာစကား လေ့လာရာမှာ ဖြစ်ဖြစ် လွယ်ကူစေမဲ့ ရိုးရှင်းတဲ့အသုံးပုံစံတွေနဲ့ စုစည်း တင်ပြ မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

၁။ ပါ = နာမ်/ နာမ်ပုဒ် နောက်ဆက် ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်း စကား။

‘ပါ’ ကို ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းစကားအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါတယ်။ မြန်မာဝါကျဖွဲ့ပုံမှာ ကြိယာဟာ ဝါကျအဆုံးနေရာမှာရှိတာဖြစ်လို့ ကြိယာနောက်လိုက်စကားတွေဟာ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းစကား(sentence final particle) တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်လေ့ ရှိပါတယ်။ ‘တယ်’ တို့၊ ‘မယ်’ တို့ဟာ အသုံးအများဆုံး ကြိယာနောက်ဆက် ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ‘တယ်’ တို့ ‘မယ်’ တို့လိုပဲအသုံးများတဲ့ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းတစ်မျိုးကတော့ ‘ပါ’ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

အောက်ပါ သာဓကတွေကို ကြည့်ပါ။

သူက ကျွန်မ ချစ်သူပါ။

ကျွန်မက မွန်လူမျိုးပါ။

ကျွန်တော့်နာမည် မောင်ကောင်းမြတ်ပါ။

ကျွန်တော်နေတာက အလုံမှာပါ။

ကျွန်တော့်အလုပ်က ကျောင်းဆရာပါ။

ကျွန်မရဲ့ ဇာတိမြို့က မုဒုံပါ။

ကျွန်မရဲ့ မိဘတွေကတော့ မွန်လူမျိုးတွေပါ။

စတဲ့ ဝါကျတွေမှာ ‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားဟာ ဝါကျအဆုံးသတ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တာတွေရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဝါကျတွေမှာ ထူးခြားတာကတော့ ‘ကြိယာ’ မပါရှိခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဝါကျတွေမှာ ‘ပါ’ ဟာ နာမ်/နာမ်ပုဒ်တွေရဲ့နောက်မှာ ရှိနေတဲ့အတွက် သက်ဆိုင်ရာ နာမ်တွေကို လေးနက်တဲ့ နာမ်/

နာမ်ပုဒ် နောက်ဆက်ပစ္စည်းလို့ ယူဆစရာ ရှိပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီဝါကျတွေမှာ ‘ပါ’ ထမ်းဆောင်ရတဲ့ သဒ္ဒါတာဝန်ဟာ ‘နာမ်/ နာမ်ပုဒ်’ နောက်ဆက်ဆိုတာထက်ပိုတယ်လို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။ ဒီလို ဝါကျတွေကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှာဆိုရင် ‘verb to be’ နဲ့ ဖော်ပြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာဝါကျမှာ ဖြစ်ခြင်းပြကြိယာပါတဲ့ ဝါကျပုံစံ နဲ့ အပြည့်အစုံ ရေးမယ်ဆိုရင် -

- သူက ကျွန်မ ချစ်သူ ဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်မက မွန်လူမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော့်နာမည် မောင်ကောင်းမြတ် ဖြစ်ပါတယ်။
- ကျွန်တော်နေတာက အလုံမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

စသည်ဖြင့် ရေးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့် ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်းစကား ‘ပါ’ ဟာ ‘ဖြစ်ခြင်းပြကြိယာပုဒ်’ ရဲ့ အတိုကောက်ပုံစံအဖြစ် အသုံးတွင်လာ တာလားဆိုတာ တွေးဆဖွယ်ရာဖြစ်ပါတယ်။ အထက်က သာဓက အနေနဲ့ဖော်ပြခဲ့တဲ့ဝါကျတွေမှာ ‘ပါ’ ဟာ ‘ဖြစ်ပါတယ်’ ကြိယာ ပုဒ်ရဲ့အတိုကောက်ပုံစံအဖြစ်အသုံးပြုတာ ပေါ်လွင်နေပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ခြွင်းချက်တော့ရှိနိုင်ပါတယ်။

“မင်္ဂလာပါ” “ကျေးဇူးပါ” ဆိုတဲ့စကားတွေမှာ ‘ပါ’ ဟာ နာမ် နောက်ဆက်ပစ္စည်းလား၊ ဝါကျ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းလား ဆုံးဖြတ်ရခက်ပါတယ်။

“မင်္ဂလာပါ” ဆိုတဲ့နှုတ်ဆက်စကားကို မြန်မာမဆန်တဲ့ နှုတ်ဆက်စကားအဖြစ် ယူဆတာတွေ ရှိပါတယ်။ မြန်မာလူမျိုး တွေ သာမန် နှုတ်ဆက်ကြတဲ့အခါ “နေကောင်းလား” “စားပြီး

ပြီးလား”ဆိုတဲ့စကားမျိုးတွေနဲ့သာ နှုတ်ဆက်လေ့ရှိတာကြောင့် “မင်္ဂလာပါ”ကို မြန်မာမဆန်ဘူးလို့ ယူဆတာ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အတန်းကျောင်းပညာရေးပေါ်ပေါက်လာတဲ့ အချိန်ကစပြီး မြန်မာကျောင်းတွေရဲ့စာသင်ခန်းမှာ “မင်္ဂလာပါ” လို့ နှုတ်ဆက်တာ အတော်အသားကျနေပါပြီ။ နောက်ပိုင်းမှာလဲ သိပ်ခင်မင်ရင်းနှီးမှု မရှိသေးတဲ့သူတွေနဲ့ နှုတ်ဆက်တဲ့အခါ “မင်္ဂလာပါ” လို့ နှုတ်ဆက်တာ တော်တော်အသုံးတွင်လာပါပြီ။ နိုင်ငံတကာမြန်မာစာ စာသင်သားတွေအနေနဲ့ဆိုရင်လဲ “မင်္ဂလာပါ”ဟာ မြန်မာ့နှုတ်ခွန်းဆက်စကားအဖြစ် မှတ်ယူထားကြပါပြီ။ “မင်္ဂလာပါ” ဟာ နာမ်ပုဒ်လဲဖြစ်၊ စကားခွန်းလဲဖြစ်၊ ဝါကျလဲဖြစ်တာကြောင့် ‘ပါ’ရဲ့ သဒ္ဒါတာဝန်ဟာ သာမန် နာမ်ပုဒ် နောက်ဆက်တာဝန်ထက် ပိုပြီး ကြီးလေးနေပါတယ်။ “မင်္ဂလာရှိပါစေ” “မင်္ဂလာ ဖြစ်ပါစေ” ဆိုတဲ့ ဝါကျအပြည့်အစုံမှာ ‘ပါ’ ဟာ ကြိယာပုဒ်တစ်ခုခုရဲ့အတိုကောက်ပုံစံလားလို့ ထင်မှတ်စရာ ဖြစ်နေပါတယ်။

ကျေးဇူးတင်ကြောင်းပြောတဲ့အခါ “ကျေးဇူးတင်ပါတယ်” ဆိုတာ ပုံမှန်ပြောနေကျ စကားခွန်းဖြစ်သလို ဝါကျလဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုနောက်ပိုင်းမှာ “ကျေးဇူးပါ” ဆိုတဲ့ အသုံးဟာလဲ တွင်ကျယ် အသုံးများလာပါတယ်။ အရင်က ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောတဲ့အခါ “ကျေးဇူးပါ”လို့ ပြောလေ့မရှိပါဘူး။ “ကျေးဇူးတင်ပါတယ်” လို့ပဲပြောလေ့ရှိပါတယ်။ အခုနောက်ပိုင်း အသုံးများလာတဲ့ “ကျေးဇူးပါ” ဆိုတာဟာ “ကျေးဇူးတင်ပါတယ်” ဆိုတဲ့စကားရဲ့အတိုကောက်ပုံစံဆိုတာ ထင်ရှားပါတယ်။

“ကျေးဇူးပါ” မှာပါတဲ့ ‘ပါ’ မှာ နာမ်နောက်ဆက်ဆိုတဲ့ သဒ္ဒါ တာဝန်ထက် “တင်ပါတယ်” ဆိုတဲ့ ကြိယာပုဒ်အတိုကောက် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နေတဲ့ သဘောရှိပါတယ်။

နာမ်နောက်ဆက်ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း ‘ပါ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ ဝါကျတွေဟာ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုကိုဖော်ပြတဲ့သဘောလဲ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါကြောင့် ‘ပါ’ ကို ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း အဖြစ် အသုံးပြုတဲ့အခါ နာမ်/နာမ်ပုဒ် နောက်ဆက်တာဝန်အပြင် ကြိယာ ပုဒ်ရဲ့ အတိုကောက်တာဝန်ပါ ပါရှိနေတာတွေ့ရပါတယ်။ နာမ် နောက်ဆက် ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း ‘ပါ’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ ဝါကျတွေ ဟာ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုကို ဖော်ပြတဲ့ သဘောလဲ ဖြစ်ပါတယ်။

၂။ ပါ = ကြိယာ၏ တိုက်တွန်းမှု၊ တောင်းဆိုမှု၊ ညွှန်ကြားမှု ကို ဖော်ပြသော ကြိယာနောက်ဆက် ဝါကျ အဆုံးသတ်ပစ္စည်း ဒီ ဝါကျအဆုံးသတ် ‘ပါ’ ရဲ့အသုံးပုံစံဟာ အထက်က နံပါတ် ၁ မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ ပုံစံနဲ့ မတူပါဘူး။ နံပါတ် ၁ မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ ပုံစံ ဟာ နာမ်/ နာမ်ပုဒ် နောက်မှာလိုက်ပြီး ဝါကျအဆုံးသတ်တာဝန် ကို ထမ်းဆောင်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခု ဝါကျအဆုံးသတ် ‘ပါ’ ကတော့ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ်ပါတဲ့ဝါကျမှာ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ် နောက်ဆက်အနေနဲ့ ပါဝင်ပြီး ဝါကျအဆုံးသတ် တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တာပါ။ ကြိယာနောက်မှာ ‘ပါ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျတွေ ဟာ ‘တယ်’ တို့ ‘မယ်’ တို့ နဲ့ အဆုံးသတ်တဲ့ ဝါကျတွေနဲ့လဲ အဓိပ္ပာယ်အားဖြင့် ကွာခြားပါတယ်။ ကြိယာရဲ့နောက်က ‘ပါ’

နဲ့ ဆုံးတဲ့ ဝါကျတွေဟာ ကြိယာရဲ့ တိုက်တွန်းမှု၊ တောင်းဆိုမှု၊
ညွှန်ကြားမှုကို ဖော်ပြနေတဲ့သဘောကို တွေ့ရပါတယ်။

အောက်ပါ သာဓကတွေကို ကြည့်ပါ။

ကျွန်တော့်ကို ပြောပါ။

မြန်မြန်လာပါ။

ဒီစာအုပ် ကျွန်တော့်ကို ပေးပါ။

တစ်ဖက်ပါယေားကို ကြည့်ပါ။

အောက်ပါမေးခွန်းများကို ဖြေဆိုပါ။

၃။ ပါ = ကြိယာနောက်ဆက် အငြင်းဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း

‘ပါ’ကို ‘မ ...ဘူး’ အငြင်းဝါကျတွင် ‘ဘူး’ နေရာတွင် အစား
ထိုးကာ အငြင်းဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းအဖြစ်လည်း အသုံးပြု
နိုင်ပါသည်။ ‘ဘူး’ အစား ‘ပါ’ ကို အငြင်းဝါကျ အဆုံးသတ်
ပစ္စည်းအဖြစ်သုံးတဲ့ပုံစံကို အပြောစကားမှာထက် စာအရေး
အသားမှာ ပိုမိုအသုံးပြုလေ့ရှိပါတယ်။ အပြောစကားမှာတော့
ရခိုင်တိုင်းရင်းသားတွေ အများဆုံး အသုံးပြုလေ့ရှိပါတယ်။

မစားပါ။

မသွားပါ။

မဟုတ်ပါ။

ကျွန်မ မပြောပါ။

လာမယ်ပြောထားပေမဲ့ သူ့ရောက်မလာပါ။

ကတိမတည်တဲ့သူကို လူအများမကြိုက်ပါ။

သင်ကောင်းလျှင် ကျွန်ုပ်မဆိုးပါ။

မိုးချုန်းတိုင်းလဲ မိုးမရွာပါ။

၄။ ပါ = ကြိယာ သို့မဟုတ် ကြိယာပုဒ်ကို ယဉ်ကျေးဖွယ်ဖြစ်
စေသော ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း

ကြိယာ ဒါမှမဟုတ် ကြိယာပုဒ်ရဲ့လုပ်ဆောင်ချက်ကို ယဉ်ကျေး
ဖွယ် ဖြစ်အောင် ဖြည့်စွက်တဲ့ 'ပါ' ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း
အသုံးကတော့ အလွန်ရိုးရှင်းပါတယ်။ ကြိယာနဲ့ဝါကျအဆုံးသတ်
ပစ္စည်းကြားမှာ 'ပါ' မပါရှိရင် သာမန်ပြောဆိုတဲ့ပုံစံဖြစ်ပြီး
ကြိယာနဲ့ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းကြားမှာ 'ပါ' ထည့်လိုက်ရင်
တော့ ယဉ်ကျေးတဲ့သဘော၊ ရိုသေသမှု လေးစားသမှုပြုတဲ့
သဘောကို ဖော်ပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဆရာ့ကို ကျွန်တော် မေးချင်တယ်။

ဆရာ့ကို ကျွန်တော်မေးချင်ပါတယ်။

မနက်ဖြန် ကျွန်မ မလာတော့ဘူး။

မနက်ဖြန် ကျွန်မ မလာတော့ပါဘူး။

ခင်ဗျားလိုအပ်တာရှိရင် ကျွန်တော်လုပ်ပေးမယ်။

ခင်ဗျားလိုအပ်တာရှိရင် ကျွန်တော် လုပ်ပေးပါမယ်။

သူ ပြောတယ်။

သူပြောပါတယ်။

သူ့ကို မပြောနဲ့။

သူ့ကို မပြောပါနဲ့။

သွားကြစို့။ သွားကြပါစို့။

ဘယ်သူလဲ။ ဘယ်သူပါလဲ။

တစ်ခါတလေမှာတော့ 'ပါ' ဟာ ကြိယာပုဒ်ထဲမှာ ပင်မ
ကြိယာနဲ့ ကြိယာထောက်ရဲ့ ကြားမှာလဲ ရှိနေတတ်ပါတယ်။

သွားလိုက်အုံးမယ်။
 သွားလိုက်ပါအုံးမယ်။
 ကျွန်တော် ပြောလိုက်သေးတယ်။
 ကျွန်တော် ပြောလိုက်ပါသေးတယ်။
 ဘာအလိုရှိသေးလဲရှင်။
 ဘာအလိုရှိပါသေးလဲရှင်။

၅။ ပါ= နာမ် သို့ နာမ်ပုဒ်ကို လေးနက်စေသည့် နာမ်နောက်ဆက် ပစ္စည်း

‘ပါ’ ကို ဝါကျအဆုံးသတ်အနေနဲ့မဟုတ်ဘဲ ဝါကျတွင်းမှာ ရှိတဲ့ နာမ် ဒါမှမဟုတ် နာမ်ပုဒ်ရဲ့ နောက်ဆက်အနေနဲ့ အသုံးပြုတဲ့ အခါ နာမ်/ နာမ်ပုဒ်ကို လေးနက်စေလိုတဲ့သဘော၊ အတူပါဝင် တဲ့ သဘောကို ဖော်ညွှန်းပါတယ်။

ကျွန်တော်ပါ လိုက်မယ်။
 ဒီစာအုပ်ပါ ယူလာခဲ့တယ်။
 ကလေးတွေပါ ခေါ်လာခဲ့တယ်။
 စားစရာတွေပါ ဝယ်လာခဲ့တယ်။

မြန်မာစကားမှာ အသုံးများတဲ့ ပစ္စည်းစကားလုံး ‘ပါ’ နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အသုံးပုံစံ ၅ မျိုးကို ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ဒီအသုံးပုံစံ ၅မျိုးမှာ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းအနေနဲ့သုံးတဲ့ပုံစံ ၃ မျိုး၊ နာမ်/ နာမ်ပုဒ်နဲ့ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ်နောက်ဆက်အနေနဲ့ အသုံးပုံစံ နှစ်မျိုးကိုဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းပုံစံတွေဟာ နာမ်/နာမ်ပုဒ်နဲ့ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ်နောက်ဆက်ပုံစံလို့ ပြောလို့ ရပေမဲ့ တကယ်တမ်းအသုံးပြုတဲ့အခါ သဒ္ဒါတာဝန်ကွဲပြားတာကို

တွေ့ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီပုံစံ ၅ မျိုးစလုံးမှာ တူညီတဲ့အချက် ကတော့ ‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားလုံးပါတဲ့ အသုံးတွေဟာ ယဉ်ကျေး သိမ်မွေ့မှုသဘောထင်ဟပ်နေခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ အခုတင်ပြခဲ့တဲ့ ဆန်းစစ်ချက်ဟာ ‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားလုံးရဲ့ လုံးချင်းအသုံးပုံစံတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ ‘ပါစေ၊ ပါရစေ၊ ပါလား၊ ပါအုံးလား၊ ပါလိမ့်’ စတဲ့ တွဲလုံးတွေလို တွဲဖက်သုံးရင် အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုး သက်ရောက် နိုင်တဲ့ တွဲဖက်အသုံးတွေ မပါဝင်ပါဘူး။

‘ပါ’ ပစ္စည်းစကားလုံးဟာ အသုံးများပြီး ထူးခြားတဲ့ သဘောသဘာဝရှိတာကြောင့် ‘ပါ’ အသုံးတွေကို အခု တင်ပြခဲ့တဲ့ ပုံစံတွေအတိုင်း လေ့လာမှတ်သားထားမယ်ဆိုရင် မြန်မာစကား သင်ကြားရာမှာရော၊ မြန်မာစကားအသုံးပြုရာမှာပါ လွယ်လွယ် ကူကူနဲ့ ထိရောက် အကျိုးရှိနိုင်မယ်လို့ မျှော်လင့်မိပါတယ်။

၂၂ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၅

၂။ မြန်မာစကားမှာ အသုံးများတဲ့ပစ္စည်းစကား ‘တာ’

‘တာ’ ဟာ မြန်မာဘာသာစကားမှာ အသုံးများလှတဲ့ ပစ္စည်းစကားလုံး (particle/grammatical word) ဖြစ်ပါတယ်။ အပြောစကားတွေမှာ သုံးတဲ့ စကားလုံး ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာအပြောစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကား (foreign language) ဒါမှမဟုတ် ဒုတိယဘာသာစကား (second language) အနေနဲ့ သင်ယူနေသူတွေအနေနဲ့ ‘တာ’ ရဲ့အသုံးပြုပုံကိုကောင်းကောင်းနားလည်ပြီး မှန်မှန်ကန်ကန် အသုံးပြုတတ်မယ်ဆိုရင် မြန်မာစကားခွန်းတွေကို အတော်များများ ပြောနိုင် ဆိုနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာစကားကို မိခင်ဘာသာစကား (mother tongue) အဖြစ်ပြောသူတွေအနေနဲ့လဲ ‘တာ’ အကြောင်း ကောင်းကောင်းသိထားမယ်ဆိုရင် ကိုယ်တိုင်ထိထိရောက်ရောက်ပြောဆိုနိုင်မှာ ဖြစ်သလို အခြားသူတွေကိုလဲ မြန်မာစကားဆိုင်ရာ ဗဟုသုတမျှဝေပေးနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

‘တာ’ ကို ပစ္စည်းစကားလုံးအနေနဲ့ မြန်မာအဘိဓာန် (၂၀၂၂)မှာ “တာ၊ စည်း- [အပြော] ကြိယာပုဒ်၊ နာမဝိသေသနပုဒ်တို့ကို နာမ်ပုဒ်ပြောင်းစေသောစကားလုံး” (စာ ၁၃၈) လို့ ဖွင့်ဆိုထားပါတယ်။ ဆရာကြီးမောင်ခင်မင် (ခနုဖြူ) ရဲ့နှုတ်ပြောမြန်မာသဒ္ဒါ (၂၀၂၄) စာအုပ်မှာ ‘တာ’ ကို ပဓာနဝါကျခွဲ (independent clause) ရဲ့ ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း (verb particle) (ဝါကျအဆုံးသတ်နောက်ဆက်ပစ္စည်း) (sentence final particle) အဖြစ် ဖော်ပြပြီး “တာ(တယ်)-အပြုအမူ၊အခြေအနေကို အလေးအနက်ဖော်ပြ” (စာ ၁၈၅) လို့ ဖွင့်ဆိုထားပါတယ်။ ဂျွန်အိုကယ်

(John Okell)နဲ့ အန်နာအဲလော့ (Anna J Allott) တို့ရဲ့ “မြန်မာသဒ္ဒါဆိုင်ရာပုံသဏ္ဍာန်များ” (Burmese/Myanmar Grammatical Forms)(၂၀၀၁)စာအုပ်မှာ ‘တာ’ ကို ‘တယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲပုံစံ (variant form) တစ်ခုအနေနဲ့ ဖော်ပြပြီး ‘တယ်’ ရဲ့အောက်မှာ ‘တာ’ အသုံးပြုပုံ အမျိုးမျိုးကို ရှင်းပြထားပါတယ် (စာ ၁၃၅-၁၃၇)။

အခုဆောင်းပါးမှာတော့ ‘တာ’ နဲ့ပတ်သက်ပြီး လက်တွေ့မှာ အသုံးတွင်နေတဲ့ ‘တာ’ အသုံးပုံစံ အမျိုးမျိုးကို မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာသူတွေ၊ မြန်မာစကား သင်ယူသူတွေ အထောက်အကူ ဖြစ်စေဖို့အတွက် အတတ်နိုင်ဆုံး ရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင် ရေးသားဖော်ပြသွားပါမယ်။

၁။ ‘တာ’ ကို ကြိယာ သို့မဟုတ် ကြိယာပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းစကားလုံးအဖြစ်အသုံးပြုပုံ

၁။၁။ ကြိယာ + တာ = နာမ်ပုဒ် [Verb + တာ = Noun phrase]

- ပြော + တာ = ပြောတာ
- လုပ် + တာ = လုပ်တာ
- ကောင်း + တာ = ကောင်းတာ
- နေ + တာ = နေတာ

ကြိယာစကားလုံးတစ်ခုကို ‘တာ’ နဲ့ တွဲလိုက်တဲ့အခါ ‘နာမ်ပုဒ်’ ဖြစ်သွားတဲ့အတွက် အဲဒီနာမ်ပုဒ်(noun phrase)ကို ပင်မကြိယာပုဒ်(main verb phrase)တစ်ခုနဲ့ ဝါကျဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

ပြောတာ ကြိုက်တယ်။ [ပြောတာ (နာမ်ပုဒ်) + ကြိုက်
တယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

လုပ်တာ ကောင်းတယ်။ [လုပ်တာ(နာမ်ပုဒ်) + ကောင်း
တယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

ကောင်းတာ စားတယ်။ [ကောင်းတာ(နာမ်ပုဒ်) + စား
တယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

နေတာအဆင်ပြေတယ်။ [နေတာ(နာမ်ပုဒ်)+အဆင်ပြေ
တယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

ဒီဝါကျတွေမှာ ကတ္တား (subject) ကို ဖြည့်စွက်မယ်
ဆိုရင်လဲ ဖြည့်စွက်နိုင်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ကတ္တားဆိုတာ
ကလဲ နာမ်ပုဒ် တစ်ခု ပါပဲ။

သူ ပြောတာ ကြိုက်တယ်။

ခင်ဗျား လုပ်တာ ကောင်းတယ်။ စသည်ဖြင့် ...

၁၂။ ကြိယာပုဒ် + တာ = နာမ်ပုဒ် [Verb phrase + တာ =
Noun phrase]

ပြောခဲ့ + တာ = ပြောခဲ့တာ

ပြောနေ + တာ = ပြောနေတာ

ပြောနေခဲ့ + တာ = ပြောနေခဲ့တာ

လုပ်ခဲ့ + တာ = လုပ်ခဲ့တာ

လုပ်နေခဲ့ + တာ = လုပ်နေခဲ့တာ

လုပ်ပြီး + တာ = လုပ်ပြီးတာ

လုပ်ပြီးခဲ့ + တာ = လုပ်ပြီးခဲ့တာ

‘ကြိယာပုဒ်’ ကို ‘တာ’ တွဲလိုက်လို့ ဖြစ်လာတဲ့ ‘နာမ်ပုဒ်’ ကိုလဲ အပေါ်မှာပြောခဲ့သလို ပင်မကြိယာပုဒ်နဲ့တွဲပြီး ဝါကျ ဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

ပြောခဲ့တာ + ကြာပြီ = ပြောခဲ့တာကြာပြီ။

[ပြောခဲ့တာ (နာမ်ပုဒ်) + ကြာပြီ (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

လုပ်ခဲ့တာ + အဆင်ပြေတယ် = လုပ်ခဲ့တာ အဆင်ပြေတယ်။

[လုပ်ခဲ့တာ (နာမ်ပုဒ်) + အဆင်ပြေတယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)] စသည်ဖြင့် ...

၂။ ‘တာ’ ကို အပြောစကားတွင် ကြိယာ၏ အပြုအမူ၊ အခြေအနေကို လေးနက်စေသည့် ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း စကားလုံးအဖြစ်အသုံးပြုပုံ

၂.၁။ ဝါကျ ‘တယ်’ အစား ‘တာ’ အသုံးပြုပုံ

‘တာ’ ကို ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း (sentence final particle) အနေနဲ့ “တယ်” အစားသုံးနိုင်ပေမဲ့ အဓိပ္ပာယ်အတိမ်အနက် အလေးအပေါ့ အနည်းငယ် ကွာခြားမှု ရှိပါတယ်။ ‘တယ်’ နဲ့ အဆုံးသတ်တဲ့ဝါကျဟာ သာမန်သမားရိုးကျပုံစံဖြစ်ပြီး ‘တာ’ နဲ့ အဆုံးသတ်ရင်တော့ ပိုမိုလေးနက်တဲ့သဘော၊ ရည်ညွှန်းဖော်ပြတာကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေတဲ့သဘောသက်ရောက်ပါတယ်။ အောက်က ဝါကျတွေမှာ ‘တယ်’ နဲ့ ‘တာ’ တို့ကို ဝါကျ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းအနေနဲ့အသုံးပြုပုံကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကြည့်နိုင်ပါတယ်။

သူ ခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေတယ်။ သူ ခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုး
နေတာ။

သူ ခင်ဗျားကို ပြောတယ်။ သူခင်ဗျားကို ပြောတာ။
ကျွန်တော် မြန်မာပြည်က လာတယ်။ ကျွန်တော်
မြန်မာပြည် က လာတာ။

အရေးကြီးလို့ အမြန်လာခဲ့တယ်။ အရေးကြီးလို့ အမြန်
လာ ခဲ့တာ။

၂၊ ၂။ ‘တာ’ အဆုံးသတ်ဝါကျကို ဆက်စပ်ဝါကျဖြင့် ပေါင်းစပ်အသုံးပြုပုံ

၂၊၁ မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ ‘တယ်’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ဝါကျကို သူနဲ့ဆက်စပ်နေ
တဲ့ နောက်ဝါကျရှိနေရင် ‘တယ်’ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းကို ‘တာ’ နဲ့
ပြောင်းပြီး နောက်ဝါကျနဲ့ ပေါင်းစပ်လို့ရပါတယ်။

သူခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေတယ်။ ကြာပြီ။

သူခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေတာ ကြာပြီ။

သူခင်ဗျားကို ပြောနေတယ်။ ခင်ဗျားသိရဲ့လား။

သူခင်ဗျားကို ပြောနေတာ ခင်ဗျားသိရဲ့လား။

ကျွန်တော် မြန်မာပြည်ကလာတယ်။ သုံးနှစ်တောင်ရှိခဲ့ပြီ။

ကျွန်တော် မြန်မာပြည်ကလာတာ သုံးနှစ်တောင်ရှိခဲ့ပြီ။

ဒီလိုပေါင်းစပ်တာဟာ ဝါကျရော(complex sentence)

ဒါမှမဟုတ် ဝါကျပေါင်း (compound sentence) အဖြစ်
ဖန်တီးတာမျိုး မဟုတ်ဘဲ ရှေ့ဝါကျတစ်ခုလုံးကို နာမ်ပုဒ်အဖြစ်
ပြောင်းလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီဝါကျကို ဝါကျရိုး
(simple sentence)တစ်ခုအနေနဲ့ပဲယူဆနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်

သဒ္ဒါကျမ်းတွေမှာ ‘တာ’ ကို ဝါကျနှစ်ခုချိတ်ဆက်ပေးတဲ့ ဝါကျဆက်ပစ္စည်း(သမ္ပန္န)အနေနဲ့မသတ်မှတ်ဘဲ နာမ်ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းအဖြစ်သာ သတ်မှတ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

တကယ်လို့ ‘တာ’ နဲ့အဆုံးသတ်တဲ့ ဝါကျဖြစ်ရင်တော့ နောက်ကဆက်စပ်ဝါကျနဲ့ပေါင်းစပ်ချင်ရင် နာမ်ပုဒ်အနေနဲ့ထားပြီး တိုက်ရိုက်ပေါင်းစပ်နိုင်ပါတယ်။ ‘တယ်’ ကို ‘တာ’ ပြောင်းလိုက်တဲ့ သဘောနဲ့ အတူတူပါပဲ။

ခင်ဗျားကို ပြောနေတာ။ ခင်ဗျားစိတ်မဆိုးဘူးလား။

ခင်ဗျားကိုပြောနေတာ ခင်ဗျားစိတ်မဆိုးဘူးလား။

အရေးကြီးလို့ အမြန်လာခဲ့တာ။ ဖတ်ဖတ်ကို မောရော။

အရေးကြီးလို့ အမြန်လာခဲ့တာ ဖတ်ဖတ်ကိုမောရော။

၂။ ‘တာ’ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းဆုံးသောဝါကျတွင်ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုး ဖြည့်စွက်နိုင်ပုံ

‘တာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ ဝါကျမှာ ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း (post-final particle) အနေနဲ့ ‘ပါ’ ကို ထပ်မံ ဖြည့်စွက်နိုင်ပါတယ်။

‘ပါ’ ဟာ ‘တယ်’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျမှာတော့ ‘တယ်’ ရဲ့ ရှေ့မှာဝင်ရောက်ရတာဖြစ်ပြီး ‘တာ’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ ဝင်ကျမှာတော့ ‘တာ’ ရဲ့ နောက်မှာ ဖြည့်စွက်နိုင်ပါတယ်။ ဒါဟာ ‘ပါ’ ရဲ့ ထူးခြားတဲ့ အသုံးကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။

အရေးကြီးလို့ မြန်မြန်လာခဲ့ပါတယ်။

(ဒီနေရာမှာ ‘တယ်ပါ’ လုပ်လို့ မရပါဘူး။)

အရေးကြီးလို့ မြန်မြန်လာခဲ့တာပါ။

(ဒီနေရာတွင် ‘ပါတာ’ လုပ်လို့ မရပါဘူး။)

‘တာ’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ ဝါကျနောက်မှာ ‘ပါ’ လိုပဲ ဝါကျ
နောက်လိုက် ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးနဲ့ ထပ်မံ ဖြည့်စွက် ပြောဆိုနိုင်ပါ
တယ်။

- လာခဲ့တာ။
- လာခဲ့တာပါ။
- လာခဲ့တာပါနော်။
- လာခဲ့တာနော်။
- လာခဲ့တာပါပဲ။
- လာခဲ့တာပါပဲနော်။
- လာခဲ့တာပေါ့။

၃။ အမေးစကားနှင့်တွဲသော ‘တာ’

ကြိယာရဲ့အပြုအမူ၊ အခြေအနေကိုလေးနက်စေတဲ့ ဝါကျအဆုံး
သတ် ပစ္စည်းစကား ‘တာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ ဝါကျမှာတွေ့အမေ စကား
‘လား’ နဲ့ ‘လဲ’ တို့နဲ့တွဲဖက်ပြီး မေးခွန်းဝါကျဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

၃.၁။ ဟုတ်မဟုတ်ဖြေနိုင်သော ‘...လား’ မေးခွန်း (Yes/No
question) ပုံစံ

ဟုတ် မဟုတ်ဖြေနိုင်တဲ့မေးခွန်း (Yes/No question) ပုံစံရှိ
“သလား” (အတိုကောက်လား) ရဲ့နေရာမှာ ‘တာလား’ နဲ့
အဆုံးသတ်ပြီး အမေး ဝါကျဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

- သူပြောတယ် = သူပြောသလား (သူပြောလား)
- သူပြောတာ = သူပြောတာလား
- သူလုပ်တယ် = သူလုပ်သလား (သူလုပ်လား)
- သူလုပ်တာ = သူလုပ်တာလား

သူသွားတယ် = သူသွားသလား (သူသွားလား)

သူသွားတာ = သူသွားတာလား

‘တယ်’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျမျိုးကို ‘သလား’ နဲ့မေးနိုင်သလို ‘တာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျမျိုးကိုလဲ ‘တာလား’ နဲ့ မေးနိုင်ပါတယ်။ အပြန်အလှန်အနေနဲ့ ‘သလား’ နဲ့မေးရင် ‘တယ်’ ဝါကျအဆုံး သတ်နဲ့ဖြေနိုင်ပြီး ‘တာလား’ နဲ့မေးရင် ‘တာ’ နဲ့ဖြေနိုင်ပါတယ်။

‘သလား’ နဲ့ မေးတဲ့မေးခွန်းနဲ့ ‘တာလား’ နဲ့မေးတဲ့ မေးခွန်းတွေမှာ ပြောလိုတဲ့အကြောင်းအရာရည်ညွှန်းချက်အပေါ် အလေးအနက်ပြုမှုကွာခြားမှုအနည်းငယ်ရှိပါတယ်။ ‘တာလား’ လို့မေးတာဟာ ရည်ညွှန်းမှုပိုမိုပေါ်လွင်တဲ့ သဘော ရှိပါတယ်။

- “သူလုပ်တာလား”
- “သူပြောတာလား”
- “သူစိတ်ဆိုးနေတာလား”

တို့ဟာ “သူလုပ်သလား”၊ “သူပြောသလား”၊ “သူစိတ်ဆိုးသလား” လို့ပြောတာထက် ပိုပြီးလေးနက်တဲ့သဘောရှိပါတယ်။

၃။ အကြောင်းအရာကိုမေးသော ‘ဘာ/ဘယ် ... လဲ’ မေးခွန်း (Wh question) ပုံစံ

ဟုတ် မဟုတ် ဖြေလို့မရတဲ့ ‘ဘာ/ဘယ်...သလဲ’ (အတိုကောက်လဲ) မေးခွန်းမေးချင်တယ်ဆိုရင် “သလဲ” (အတိုကောက် လဲ) ရဲ့နေရာမှာ ‘တာလဲ’ နဲ့အဆုံးသတ်ပြီးအမေးဝါကျဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

- ဘယ်က ပြန်လာသလဲ။ ဘယ်ကပြန်လာတာလဲ။
- သူ ဘာလုပ်နေသလဲ။ သူ ဘာလုပ်နေတာလဲ။

ဘယ်လောက်ပေးခဲ့ရသလဲ။ ဘယ်လောက်ပေးခဲ့တာလဲ။
ဘယ်အချိန်ထိရှိနေခဲ့သလဲ။ ဘယ်အချိန်ထိရှိနေခဲ့တာလဲ။

မှတ်ချက်။ အခု 'တာ' ပစ္စည်းစကားရဲ့ အသုံးနဲ့ ပတ်သက်လို့ ခေါင်းစဉ်ခွဲသုံးခုအောက်မှာရှင်းလင်းဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ဒီဖော်ပြချက်တွေမှာ အထူးသတိပြုရမဲ့အချက်က 'တာ' ပစ္စည်းစကားကို အနာဂတ် မဟုတ်တဲ့ကာလ (non-future tense) တွေအတွက်သာ အသုံးပြုနိုင်တာဖြစ်ပါတယ်။ အနာဂတ် မဟုတ်တဲ့ကာလဆိုတာ ပစ္စုပ္ပန် ဒါမှမဟုတ် အတိတ်ကို ဆိုလိုတာပါ။ "ဒီနေ့ သူလာတယ်" ကို "ဒီနေ့ သူလာတာ" လို့ ပြောလို့ရပေမဲ့ "မနက်ဖြန် သူလာတာ" လို့ ပြောလို့မရပါဘူး။ "မနေ့က မေ့နေသလား" ကို "မနေ့က မေ့နေတာလား" လို့ ပြောလို့ရပေမဲ့ "မနက်ဖြန် မေ့နေတာလား" လို့ ပြောလို့ မရပါဘူး။ "ဘယ်တုန်းက ပြန်လာသလဲ" ဆိုတဲ့ အတိတ်ဖြစ်ရပ် မေးခွန်းကို "ဘယ်တုန်းက ပြန်လာ တာလဲ" လို့မေးလို့ရပေမဲ့ မဖြစ်သေးတဲ့ အနာဂတ်ကိုမေးတဲ့ "ဘယ်တော့ပြန်လာမလဲ" ဆိုတဲ့မေးခွန်းကို "ဘယ်တော့ပြန်လာတာလဲ" လို့ မေးလို့ မရပါဘူး။

ဒီနေရာမှာ "တာပေါ့" က ခြွင်းချက်အဖြစ်ပေါ်ထွက်လာပါတယ်။ 'ပေါ့' က ကာလသုံးစလုံးကို ရည်ညွှန်းနိုင်နေပါတယ်။ "မောတော့ မောတာပေါ့" တို့၊ "ပျော်တာပေါ့ အမေရယ်၊ ပျော်တာပေါ့" တို့၊ "ဟုတ်တာပေါ့" တို့၊ "သိတာပေါ့" တို့ဆိုရင် အနာဂတ်မဟုတ်တဲ့ကာလကို ညွှန်းတာဖြစ်ပေမဲ့ "တွေ့ရင်ပြောကြတာပေါ့"၊ "မေးကြည့်သေးတာပေါ့"၊ "ရုပ်ရှင်သွားကြည့်ကြတာပေါ့" ဆိုရင်တော့ ကာလပြစကားမပါရင်တောင် အနာဂတ်

သဘောအလေးကဲနေပါတယ်။ 'တာပေါ့'လို့ ခြွင်းချက်ရှိနိုင်ပေမဲ့
အများအားဖြင့်တော့ 'တာ' ဟာ 'တယ်' ရဲ့အသွင်ကွဲတစ်မျိုး
လို့ ဆိုနိုင်တဲ့အတွက် 'တယ်' လိုပဲ အနာဂတ်မဟုတ်တဲ့ ကာလ
အတွက်သာအသုံးပြုတယ်လို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။

၁၃ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၅

၃။ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ သဒ္ဒါတာဝန် တူပါသလား

မြန်မာစကားမှာ အသုံးများလှတဲ့ ‘တာ’ ပစ္စည်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး မြန်မာစကားထဲမှာ ဘယ်လိုအသုံးပြုတယ်ဆိုတာကို “မြန်မာ စကားမှာ အသုံးများတဲ့ ပစ္စည်းစကား ‘တာ’” ဆောင်းပါးမှာ ရေးခဲ့ပါတယ်။ ဒီဆောင်းပါး ရေးတာကတော့ မြန်မာစကားမှာ ‘တာ’ ပစ္စည်းစကားရဲ့ အရေးပါပုံကို သတိပြုမိစေချင်လို့ပါ။ လူတစ်ယောက်ရဲ့ နေ့စဉ်ပြောစကားတွေမှာ တစ်နေ့ ‘တာ’ ဘယ်နှခါပါသလဲဆိုတာတောင် သုတေသနလုပ်ကြည့်ဖို့ ကောင်း ပါတယ်။ ‘တာ’ ပစ္စည်းအကြောင်းကိုပြောတဲ့အခါ ‘တာ’ ဟာ ‘တယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲတစ်မျိုးဖြစ်တယ်။ ကြိယာ ဒါမှမဟုတ် ကြိယာပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်နိုင်တယ်။ ကြိယာ နောက် ဆက် ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့အချက် သုံးချက် ပေါ်မူတည်ပြီးအသုံးပြုပုံအမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ‘တာ’ ဟာ ‘တယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲ ဖြစ်တဲ့အတွက် (‘တာပေါ့’ လို့ ခြွင်းချက် တချို့ကလွဲရင်) ‘တယ်’ လိုပဲ အနာဂတ် မဟုတ်တဲ့ ကာလကို ဖော်ပြတဲ့စကား ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီ ဆောင်းပါးရဲ့အဆုံးမှာ “ဒါဆိုရင်အနာဂတ်ကာလအတွက်ဆိုရင် ဘယ်လိုသုံးမလဲ” လို့ ကျွန်တော် မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ပါတယ်။ အခု ဒီအကြောင်းကို ဆွေးနွေးပါမယ်။

မြန်မာဘာသာစကားမှာ အနာဂတ်မဟုတ်တဲ့ ကာလပြ ဝါကျအဆုံးသတ်အနေနဲ့ ‘တယ်’ ကိုသုံးနိုင်ပါတယ်။ ‘တယ်’ ဟာ ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်းဖြစ်သလို ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်းလဲဖြစ်ပါတယ်။ ‘တယ်’ ကအနာဂတ်မဟုတ်တဲ့ကာလပြ

ပစ္စည်းဖြစ်တော့ အနာဂတ်ကာလပြပစ္စည်းက ဘာပါလဲ။ အများ သိကြတဲ့အတိုင်း ‘မယ်’ ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာအပြောစကား တွေမှာ ‘တယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲဟာ ‘တာ’ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါဆိုရင် ‘မယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲက ဘာပါလဲ။ ‘မယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲကတော့ ‘မှာ’ ပဲဖြစ်ပါတယ်။ ‘တယ်’ နေရာမှာ ‘တာ’ ကို အသုံးပြုနိုင် သလို ‘မယ်’ နေရာမှာ ‘မှာ’ ကို အသုံးပြုနိုင်သလား ဆိုတာကို အခုဆောင်းပါးမှာ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါမယ်။ ဒါနဲ့တစ်ဆက်တည်း မှာ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ သဒ္ဒါတာဝန်တူပါသလားဆိုတာကိုလဲ ဆန်းစစ် ကြည့်ပါမယ်။ ဒီနေရာမှာ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ ကို နှိုင်းယှဉ်တဲ့အခါ နာမ်ပုဒ်ပြုပစ္စည်း၊ ကြိယာနောက်ဆက်ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း ‘တာ’ ကို ‘တယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲ၊ ‘မှာ’ ကို ‘မယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲ အနေနဲ့ပဲ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ‘မှာ’ ရဲ့ တခြားအသုံး တွေကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားမှာ မဟုတ်ပါဘူး။

‘မှာ’ ကို မြန်မာအဘိဓာန်(၂၀၂၂)မှာ “မှာ၊ ဝိ-[အပြော] ၁၊ အချိန်၊ နေရာကိုပြသောစကားလုံး။ ၂၊ ကတ္တားကို ထင်ရှား စေသော စကားလုံး။” (စာ ၂၈၃) ပဲ ဖော်ပြထားပါတယ်။ အခု ဆောင်းပါးမှာ ဖော်ပြခဲ့ကြိယာပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ် တဲ့ပစ္စည်း၊ ကြိယာနောက်ဆက်ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း၊ ‘မယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲ ‘မှာ’ ပစ္စည်းဆိုတဲ့အသုံးတွေနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ဖွင့်ဆို ချက်မျိုး၊ ရှင်းလင်းချက်မျိုး မတွေ့ရပါဘူး။

ဂျန်အိုကယ်တို့ရဲ့ နဲ့ အန်နာအဲလော့ တို့ရဲ့ “Burmese/ Myanmar Grammatical Forms”(2001)စာအုပ်မှာ ‘မှာ’ အသုံးပုံစံ အမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြထားပါတယ် (စာ ၂၄၅-၂၄၈)။

ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)ရဲ့နှုတ်ပြောမြန်မာ သဒ္ဒါ (၂၀၂၄) စာအုပ်မှာတော့ ‘မှာ’ ကို ‘တာ’ လိုပဲ ပဓာနဝါကျခွဲရဲ့ ကြိယာ နောက်ဆက်ပစ္စည်း (ဝါကျအဆုံးသတ် နောက်ဆက် ပစ္စည်း) ‘မယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲသဘောမျိုးဖော်ပြပြီး “ဖြစ်မည့် အကြောင်းပြ၊ ရည်ရွယ်ချက်ပြ၊ ထင်မြင်ချက်ပြ” (စာ ၁၈၇) အဖြစ် ဖော်ပြထားပါတယ်။ အဲဒီစာအုပ်ရဲ့ စာမျက်နှာ ၂၃၈ မှာ တော့ ‘မှာ’ နဲ့ပတ်သက်ပြီး “ မှာ-(ဖြစ်မည့်) အနာဂတ်ကာလကို ပြသည်။ (အလေးအနက်ဖော်ပြသောသဘော ပါရှိလေ့ရှိသည်။) ကျွန်တော် ဒီနေ့ ညွှန်ချုပ်ကိုသွားတွေ့မှာ။ ဧည့်သည်တွေ ဒီနေ့ အိမ်ပြန်မှာ။ ထင်မြင်ချက်၊ ရည်စူးချက်ကို ဖော်ပြသည်။ ငါတို့ အားလုံးချမ်းသာတော့မှာ။ တစ်နေ့ကျရင် ကျွန်မ ဒီခြံကြီးကို ဝယ်မှာ။” လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

အဲဒီစာအုပ်ရဲ့စာမျက်နှာ ၂၃၉ မှာ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ တို့နဲ့ ပတ်သက်ပြီး

“တာ နှင့် မှာ တို့သည် နာမ်ပုဒ်နောက်ဆက်လည်း ဖြစ်သည်။ ကြိယာဖြင့် အဆုံးသတ်သောပုဒ်၏ နောက်တွင် ‘တာ’ ‘မှာ’ တို့နှင့် ဆက်၍ နာမ်ပုဒ်အဖြစ် ပြောဆိုနိုင်သည်။

သာဓက -

- တွေ့ရတာဝမ်းသာပါတယ်။
- အခုလိုကြုံတောင့်ကြုံခဲ ပညာရှင်တွေနဲ့ ခရီးအတူတူ သွားပြီး ပြောရဆိုရတာ မမေ့နိုင်စရာ အမှတ်တရတစ်ခုပါပဲ။
- အချိန်မတော် လေမုန်တိုင်းလာမှာ စိုးရိမ်နေတယ်။

- ရထားနဲ့ခရီးရှည်သွားတဲ့အခါ ကျဉ်းကျဉ်းကျပ်ကျပ် နဲ့ ခြေဆန့် လက်ဆန့် မနေရမှာ စိတ်ညစ်တယ်။

‘တာ’ ‘မှာ’ တို့ဖြင့်အဆုံးသတ်သော ရှည်လျားသည့် နာမ်ပုဒ်များ ဖန်တီးနိုင်သည်။”

လို့ ရှင်းလင်းဖော်ပြထားတာ တွေ့ရပါတယ်။

ဒါဆိုရင် ‘တာ’ ဟာ ‘တယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲ၊ ‘မှာ’ ဟာ ‘မယ်’ ရဲ့အသွင်ကွဲဆိုတဲ့သဘောဟာပေါ်လွင်လာပါပြီ။ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ သဒ္ဒါ တာဝန် တူ မတူ ဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ‘တာ’ ဆောင်းပါးမှာတုန်းက ရေးခဲ့တဲ့ ‘တာ’ အသုံးတွေ နေရာမှာ ‘မှာ’ ကို အစားထိုးကြည့်ပါမယ်။

၁။ ‘မှာ’ကို ‘တာလိုပဲ ကြိယာ သို့မဟုတ် ကြိယာပုဒ်ကို နာမ် ပုဒ်ပြောင်းပစ္စည်းစကားလုံး အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်ပါ သလား။

၁။ ကြိယာ + မှာ = နာမ်ပုဒ် [Verb + မှာ = Noun phrase]

ပြော + မှာ = ပြောမှာ

လုပ် + မှာ = လုပ်မှာ

ကောင်း + မှာ = ကောင်းမှာ

နေ + မှာ = နေမှာ

ကြိယာစကားလုံးတစ်ခုကို ‘မှာ’ နဲ့တွဲလိုက်တဲ့အခါ ‘တာ’ လိုပဲ ‘နာမ်ပုဒ်’ ဖြစ်သွားတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒီနာမ်ပုဒ် (noun phrase) ကို ပင်မကြိယာပုဒ် (main verb phrase) တစ်ခု အနေနဲ့ ဝါကျဖွဲ့နိုင်သလား ဆိုတာ ဆန်းစစ်ကြည့်ပါမယ်။

ပြောမှာ(ကို) ကြိုသိတယ်။

[ပြောမှာ (နာမ်ပုဒ်) + ကြိုသိတယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

လုပ်မှာ(ကို) မပြောဘူး။

[လုပ်မှာ (နာမ်ပုဒ်) + မပြောဘူး (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

ကောင်းမှာ(ကို) ယုံကြည်တယ်။

[ကောင်းမှာ (နာမ်ပုဒ်) + ယုံကြည်တယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

နေမှာ အဆင်ပြေတယ်။

[နေမှာ(နာမ်ပုဒ်) + အဆင်ပြေတယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

ဒီဝါကျတွေမှာ ကတ္တာ: (subject) ကို ဖြည့်စွက်မယ် ဆိုရင်လဲ ဖြည့်စွက်နိုင်ပါတယ်။

သူ ပြောမှာကို ကြိုသိတယ်။

ခင်ဗျား လုပ်မှာ မပြောဘူး။ စသည်ဖြင့် ...

၁၂။ ကြိယာပုဒ် + မှာ = နာမ်ပုဒ် [Verb phrase + မှာ = Noun phrase]

ပြောခဲ့ + မှာ = ပြောခဲ့မှာ

ပြောနေ + မှာ = ပြောနေမှာ

ပြောနေခဲ့ + မှာ = ပြောနေခဲ့မှာ

လုပ်ခဲ့ + မှာ = လုပ်ခဲ့မှာ

လုပ်နေခဲ့ + မှာ = လုပ်နေခဲ့မှာ

လုပ်ပြီး + မှာ = လုပ်ပြီးမှာ

လုပ်ပြီးခဲ့ + မှာ = လုပ်ပြီးခဲ့မှာ

ကြိယာပုဒ်ကိုလဲ ‘မှာ’ နဲ့ တွဲလိုက်တဲ့အခါ ‘တာ’ လိုပဲ ‘နာမ်ပုဒ်’ ဖြစ်သွားတာကို တွေ့ရပါတယ်။

‘ကြိယာပုဒ်’ ကို ‘မှာ’ တွဲလိုက်လို့ဖြစ်လာတဲ့ ‘နာမ်ပုဒ်’ ကိုလဲ အပေါ်မှာပြောခဲ့သလို ပင်မကြိယာပုဒ်နဲ့တွဲပြီး ဝါကျဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။

ပြောခဲ့မှာ + သိနေတယ် = ပြောခဲ့မှာ သိနေတယ်။

[ပြောခဲ့မှာ (နာမ်ပုဒ်) + သိနေတယ် (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

လုပ်ခဲ့မှာ (ကို) + အသိပေးပါ = လုပ်ခဲ့မှာ(ကို)

အသိပေးပါ။

[လုပ်ခဲ့မှာ (နာမ်ပုဒ်) + အသိပေးပါ (ပင်မကြိယာပုဒ်)]

စသည်ဖြင့် ...

၂။ ‘မှာ’ ကို ‘တာ’ လိုပဲ အပြောစကားမှာ ကြိယာရဲ့အပြုအမူ၊ အခြေအနေကို လေးနက်စေတဲ့ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း စကားလုံး အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသလား

၂.၁။ ဝါကျ ‘မယ်’ အစား ‘မှာ’ အသုံးပြုပုံ

‘မှာ’ ကို အနာဂတ်ကာလပြုဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း (sentence final particle) အနေနဲ့ ‘မယ်’ အစား သုံးနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဓိပ္ပာယ် အတိမ်အနက် အလေးအပေါ့ အနည်းငယ်ကွာခြားမှု ရှိပါတယ်။ ‘မယ်’နဲ့အဆုံးသတ်တဲ့ဝါကျဟာ သာမန်အနာဂတ်ပြုပုံဖြစ်ပြီး ‘မှာ’ နဲ့အဆုံးသတ်ရင်တော့ အနာဂတ်ကာလကိုပြရုံမက အလေးအနက်ဖော်ပြတဲ့သဘော၊ ရည်ညွှန်းချက် ရည်စူးချက် ထင်မြင်ချက်ကို ပေါ်လွင်စေတဲ့ သဘောလဲ ပါရှိပါတယ်။

အောက်ကဝါကျတွေမှာ ‘မယ်’ နဲ့ ‘မှာ’ တို့ကို ဝါကျအဆုံးသတ် ပစ္စည်းအနေနဲ့အသုံးပြုပုံကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကြည့်နိုင်ပါတယ်။

သူ ခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေမယ်။

သူ ခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေမှာ။

သူ ခင်ဗျားကိုပြောမယ်။

ခင်ဗျားကို ပြောမှာ။

ကျွန်တော် မြန်မာပြည်က လာမယ်။

ကျွန်တော် မြန်မာပြည်က လာမှာ။

အရေးကြီးရင် အမြန်လာခဲ့မယ်။

အရေးကြီးရင် အမြန်လာခဲ့မှာ။

၂၊ ၂။ ‘မှာ’ အဆုံးသတ်ဝါကျကို ‘တာ’ အဆုံးသတ်ဝါကျလိုပဲ ဆက်စပ် ဝါကျနဲ့ ပေါင်းစပ် အသုံးပြုနိုင်ပါသလား

‘မယ်’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျကို သူနဲ့ဆက်စပ်နေတဲ့ နောက်ဝါကျရှိနေ ရင် ‘မယ်’ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းကို ‘မှာ’ နဲ့ ပြောင်းပြီး နောက် ဝါကျနဲ့ ပေါင်းစပ်လို့ ရပါတယ်။

သူခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေမယ်။ ခင်ဗျားသတိထားပါ။

သူခင်ဗျားကို စိတ်ဆိုးနေမှာ(ကို) ခင်ဗျားသတိထားပါ။

သူခင်ဗျားကို ပြောနေမယ်။ ခင်ဗျားသိရဲ့လား။

သူခင်ဗျားကို ပြောနေမှာ(ကို) ခင်ဗျားသိရဲ့လား။

ကျွန်တော် မြန်မာပြည်ကလာမယ်။ ခင်ဗျားကိုအသိပေး တာပါ။

ကျွန်တော်မြန်မာပြည်ကလာမှာ ခင်ဗျားကိုအသိပေးတာ ပါ။

ဒီလို ပေါင်းစပ်တာဟာ ‘တာ’ မှာလိုပဲ ရှေ့ဝါကျတစ်ခု လုံးကို နာမ်ပုဒ်အဖြစ် ပြောင်းလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီဝါကျကို ဝါကျရိုး (simple sentence) တစ်ခုအနေနဲ့ပဲ ယူဆ နိုင်ပါတယ်။

‘မှာ’ နဲ့ အဆုံးသတ်တဲ့ ဝါကျဖြစ်ရင်တော့ နောက်က ဆက်စပ်ဝါကျနဲ့ ပေါင်းစပ်ချင်ရင် နာမ်ပုဒ်အနေနဲ့ထားပြီး တိုက်ရိုက်ပေါင်းစပ်နိုင်ပါတယ်။ ‘မယ်’ ကို ‘မှာ’ ပြောင်းလိုက် တဲ့ သဘောနဲ့ အတူတူပါပဲ။

ခင်ဗျားကို ပြောနေမှာ။ ခင်ဗျား မစိုးရိမ်ဘူးလား။

ခင်ဗျားကိုပြောနေမှာ ခင်ဗျား မစိုးရိမ်ဘူးလား။

ကိစ္စရှိရင် အမြန်လာခဲ့မှာ။ စိတ်မပူပါနဲ့။

ကိစ္စရှိရင် အမြန်လာခဲ့မှာ စိတ်မပူပါနဲ့။ ... စသည်။

၂။ ၃။ ‘မှာ’ ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းဆုံးတဲ့ ဝါကျမှာ ‘တာ’ ဆုံးတဲ့ ဝါကျလိုပဲ ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးဖြည့်စွက် နိုင်ပါသလား

‘မှာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ ဝါကျမှာ ‘တာ’ ဝါကျမှာလိုပဲ ဝါကျနောက်လိုက် ပစ္စည်း(post-final particle)အနေနဲ့ ‘ပါ’ ကိုထပ်မံ ဖြည့်စွက် နိုင်ပါတယ်။ ‘ပါ’ ဟာ ‘မယ်’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ဝါကျမှာတော့ ‘မယ်’ ရဲ့ ရှေ့မှာ ဝင်ရောက်ရတာဖြစ်ပြီး ‘မှာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျမှာတော့ ‘မှာ’ ရဲ့ နောက်မှာ ဖြည့်စွက်နိုင်ပါတယ်။

အရေးကြီးရင် အမြန်လာခဲ့ပါမယ်။

(ဒီနေရာမှာ ‘မယ်ပါ’ လုပ်လို့ မရပါဘူး။)

အရေးကြီးရင် အမြန်လာခဲ့မှာပါ။
 (ဒီနေရာတွင် ‘ပါမှာ’ လုပ်လို့ မရပါဘူး။)
 ‘မှာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျနောက်မှာ ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း
 အမျိုးမျိုးနဲ့ ထပ်မံ ဖြည့်စွက် ပြောဆိုနိုင်ပါတယ်။

- လာခဲ့မှာ။
- လာခဲ့မှာပါ။
- လာခဲ့မှာပါနော်။
- လာခဲ့မှာနော်။
- လာခဲ့မှာပါပဲ။
- လာခဲ့မှာပါပဲနော်။
- လာခဲ့မှာပေါ့။
- လာခဲ့မှာပေါ့နော်။
- လာခဲ့မှာကွယ်။
- လာခဲ့မှာပါကွယ်။
- လာခဲ့မှာပေါ့ကွယ်။
- လာခဲ့မှာလေ။
- လာခဲ့မှာလေကွယ်။
- လာခဲ့မှာကို။

၃။ ‘မှာ’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ဝါကျကို ‘တာ’ နဲ့ ဆုံးတဲ့ ဝါကျလိုပဲ အမေး
 စကားပြုလုပ် နိုင်ပါသလား
 ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းစကား ‘မယ်’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျမှာ အမေး
 စကား ‘မလား’ ‘မလဲ’ တို့နဲ့ တွဲဖက်ပြီး မေးခွန်းဝါကျဖွဲ့နိုင်
 သလို ‘မှာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျကိုလဲ ‘မှာလား’ ‘မှာလဲ’ နဲ့ အမေး

ဖွဲ့နိုင်ပါတယ်။ ‘တယ်’ ကို ‘သလား’ ‘သလဲ’၊ ‘တာ’ ကို ‘တာလား’ ‘တာလဲ’ နဲ့ အမေးဝါကျဖွဲ့ပုံနဲ့ အတူတူပါပဲ။

၃။ ဟုတ်မဟုတ်ဖြေနိုင်သော ‘...လား’ မေးခွန်း (Yes/No question) ပုံစံ

ဟုတ် မဟုတ် ဖြေနိုင်တဲ့မေးခွန်း (Yes/No question) ပုံစံရှိ “မလား” ရဲ့နေရာမှာ ‘မှာလား’ နဲ့အဆုံးသတ်ပြီး အမေးဝါကျ ဖွဲ့နိုင် ပါတယ်။

သူပြောမယ် = သူပြောမလား

သူပြောမှာ = သူပြောမှာလား

သူလုပ်မယ် = သူလုပ်မလား

သူလုပ်မှာ = သူလုပ်မှာလား

သူသွားမယ် = သူသွားမလား

သူသွားမှာ = သူသွားမှာလား

‘မယ်’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျတွေကို ‘မလား’ နဲ့မေးနိုင်သလို၊

‘မှာ’ နဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျတွေကို ‘မှာလား’ နဲ့မေးနိုင်ပါတယ်။ အပြန် အလှန်အနေနဲ့ ‘မလား’ နဲ့ မေးရင် ‘မယ်’ ဝါကျအဆုံးသတ်နဲ့ ဖြေနိုင်ပြီး ‘မှာလား’ နဲ့မေးရင် ‘မှာ’ နဲ့ဖြေနိုင်ပါတယ်။ ‘မလား’ နဲ့မေးတာကို ‘...မှာ’ နဲ့ဖြေတာ၊ ‘မှာလား’ နဲ့မေးတာကို ‘မယ်’နဲ့ ဖြေတာမျိုးလဲ ရှိနိုင်ပါတယ်။

‘မလား’ နဲ့ မေးတဲ့ မေးခွန်းနဲ့ ‘မှာလား’ နဲ့မေးတဲ့ မေးခွန်းတွေမှာပြောလိုတဲ့အကြောင်းအရာရည်ညွှန်းချက်အပေါ် အလေးအနက်ပြုမှုကွာခြားမှုအနည်းငယ်ရှိပါတယ်။ ‘မှာလား’ လို့ မေးတာက ရည်ညွှန်းမှုပိုမို ပေါ်လွင်တဲ့ သဘောရှိပါတယ်။

“သူလုပ်မှာလား”

“သူပြောမှာလား”

“သူစိတ်ဆိုးနေမှာလား”

“ပြန်တော့မှာလား”

စတဲ့အမေးစကားတွေဟာ “သူလုပ်မလား”၊ “သူပြောမလား”၊ “သူစိတ်ဆိုးနေမလား”၊ “ပြန်တော့မှာလား”လို့ ဆိုတာထက် ပိုလေးနက်တဲ့ သဘောရှိပါတယ်။

၃၂။ အကြောင်းအရာကိုမေးသော ‘ဘာ/ဘယ် ... လဲ’ မေးခွန်း (Wh question) ပုံစံ

ဟုတ် မဟုတ်ဖြေလိုမရတဲ့ ‘ဘာ/ဘယ်...မလဲ’ မေးခွန်းမေးချင်တယ် ဆိုရင် “မလဲ” ရဲ့နေရာမှာ ‘မှာလဲ’ နဲ့အဆုံးသတ်ပြီး အမေးဝါကျဖွဲ့နိုင် ပါတယ်။

ဘယ်တော့ ပြန်လာမလဲ။

ဘယ်တော့ ပြန်လာမှာလဲ။

ဘယ်လောက်ပေးခဲ့ရမလဲ။

ဘယ်လောက်ပေးခဲ့ရမှာလဲ။

ဘယ်အချိန်ထိ ရှိနေမလဲ။

ဘယ်အချိန်ထိ ရှိနေမှာလဲ။

သူ့နေရာ ဘယ်သူအစားဝင်မလဲ။

သူ့နေရာ ဘယ်သူအစားဝင်မှာလဲ။

‘တာ’ မှာပြောခဲ့သလိုပဲ အခု ‘မှာ’ ပစ္စည်းစကားရဲ့အသုံး နဲ့ပတ်သက်ပြီး အသုံးပြုတဲ့ပုံစံ ခေါင်းစဉ်ခွဲ သုံးခုအောက်မှာ ရှင်းလင်းဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ ‘တာ’ ပစ္စည်းစကားဟာ အများ

အားဖြင့် အနာဂတ် မဟုတ်တဲ့ကာလ (non-future tense) အတွက်သုံးတာဖြစ်ပြီး ‘မှာ’ ပစ္စည်းစကားဟာအနာဂတ်ကာလ (future tense) အတွက်သုံးတာကလွဲလို့ ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ ဟာ သဒ္ဒါအသုံးတူညီနေတာ တွေ့ရပါတယ်။ "နေတော့ကောင်းပါ တယ် အစားရှောင်နေရတာရယ်၊ ဒီတစ်လလုံး ပင်ပန်းမှာရယ် ကြောင့် သိပ်တော့မနိပ်ဘူး" ဆိုတဲ့စကားမှာ ‘တာ’ က အတိတ် နဲ့ ပစ္စုပ္ပန်ကိုညွှန်းပြီး ‘မှာ’ က အနာဂတ်ကိုညွှန်းတာကလွဲရင် သဒ္ဒါတာဝန် အတူတူပါပဲ။

ဒါကြောင့် ‘တာ’ နဲ့ ‘မှာ’ ဟာ လက်တွေ့ ပြောစကား တွေမှာ ‘တယ်’ နဲ့ ‘မယ်’ ရဲ့ အသွင်ကွဲ၊ ကြိယာ ဒါမှမဟုတ် ကြိယာပုဒ်ကို နာမ်ပုဒ်ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်ပေးနိုင်တဲ့ပစ္စည်း၊ ကြိယာ နောက်ဆက်ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်းဆိုတဲ့သဒ္ဒါတာဝန်နဲ့ ဖွင့်ဆို ချက်တွေကိုဖော်ပြပေးဖို့ လိုအပ်လာပြီဖြစ်ပါတယ်။ ‘တယ်’ နဲ့ ‘တာ’၊ ‘မယ်’ နဲ့ ‘မှာ’၊ ‘သလား’ နဲ့ ‘တာလား’၊ ‘မလား’ နဲ့ ‘မှာလား’၊ ‘သလဲ’ နဲ့ ‘တာလဲ’၊ ‘မလဲ’ နဲ့ ‘မှာလဲ’ အသုံးတွေကို သေသေချာချာ သိရှိထားရင် ဘာသာစကား သင်ကြားရေးမှာပဲ ဖြစ်ဖြစ်၊ ဘာသာစကားအသုံးပြုရာမှာဖြစ်ဖြစ် များစွာအကျိုး ရှိမှာ ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါတယ်။

၁၄ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၅

၄။ ‘လို့’ တစ်လုံး အသုံးအဖြာဖြာ

မြန်မာစာနဲ့ပတ်သက်လို့ ကျွန်တော်ရေးတာတွေကို အမြဲတမ်း ဖတ်လေ့ရှိတဲ့ အရင်သင်ရိုးအဖွဲ့က လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ညီမ တစ်ယောက်က “မြန်မာစကားမှာ ‘လို့’ က တော်တော်အသုံးများ တယ်။ ‘လို့’ အကြောင်းကလေးရေးပေးပါအုံး” လို့ မက်ဆင်ဂျာ ကနေ စာပို့လာတယ်။ ‘လို့’ များ ဘာရေးစရာရှိလို့လဲလို့ ထင်မိ ပေမဲ့ လေ့တော့ လေ့လာကြည့်လိုက်အုံးမှပါလို့ ‘လို့’ ကို တေး ထားလိုက်ပါတယ်။ အပေါ်ယံကြည့်တဲ့အခါဘာမှ မထူးခြားဘူး ထင်ရပေမဲ့ လေ့လာရင်း လေ့လာရင်းနဲ့ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်း တဲ့ ‘လို့’ အသုံးအမျိုးမျိုးကို တွေ့လာရပါတယ်။

မြန်မာစကားမှာ ‘လို့’ ဟာ အပြောစကားနဲ့ ပြောဟန် အရေးအသားတွေမှာအသုံးများတဲ့သဒ္ဒါစကားလုံး (grammatical word) ကလေးတစ်လုံးဖြစ်ပါတယ်။ ‘စကားလုံးကလေး’ လို့ ပြောရတာက သဒ္ဒါရဲ့ သေးငယ်တဲ့ အစိတ်အပိုင်းကလေးတစ်ခု ဖြစ်လို့ပါ။ ‘လို့’ အသုံးပြုပုံတွေကို မဆန်းစစ်ခင်မှာ ‘လို့’ နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အဘိဓာန်တွေ၊ သဒ္ဒါကျမ်းတွေမှာ ဘယ်လို ဖွင့်ဆို ဖော်ပြကြသလဲဆိုတာ အရင်လေ့လာ ကြည့်ပါမယ်။

အစောပိုင်း အဘိဓာန်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ ဂျပ်ဆင်ရဲ့ ဗမာ ဘာသာစကားအဘိဓာန် (Judson’s A Dictionary of the Burma Language) (၁၈၂၆) မှာ ‘လို့’ ကို ‘because’ လို့ အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ ကြိယာအဆက်ပစ္စည်း (verb affix) (စာ ၃၃၇) အဖြစ်တစ်မျိုးတည်းဖော်ပြထားပါတယ်။ ဂျပ်ဆင်ရဲ့နောက်ထပ် အဘိဓာန်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ ဂျပ်ဆင်မြန်မာ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန် (The

Judson Burmese-English Dictionary) (၁၉၂၁) မှာတော့ ‘လို့’ ကိုအဓိပ္ပာယ်နှစ်မျိုးဖွင့်ပြပါတယ်။ တစ်မျိုးကတော့ ‘လို့’ နဲ့အတူတူဖြစ်ပြီး ‘as, like as’ လို့အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ နာမ်နဲ့ကြိယာ အဆက်ပစ္စည်း (noun and verb affix) လို့ ဖော်ပြပါတယ်။ ဒီဖော်ပြချက်မှာပါတဲ့နာမ်နဲ့ ကြိယာအဆက်ပစ္စည်း(‘လို့’ ဆိုတာ ‘ကဲ့သို့’ ‘သဖွယ်’ လို့အဓိပ္ပာယ်ရတဲ့ ‘သလို’ ကိုဆိုလိုတာဖြစ် ပြီး သာဓက ဝါကျတော့ ပြမထားပါဘူး။ နောက် အဓိပ္ပာယ် တစ်မျိုးကတော့ ‘၍’ နဲ့တူညီတဲ့ကြိယာအဆက်ပစ္စည်းလို့ဖော်ပြ ပါတယ်။ ဒီအဓိပ္ပာယ်အတွက် “ပြောလို့နားမထောင်။ သည်မြင်း စီးလို့ မနိုင်ပါ။ လွယ်ကူစွာရှာလို့ ရသည်။” ဆိုတဲ့ ဝါကျတွေနဲ့ သာဓကပြပါတယ်။ ‘သောကြောင့်’ နဲ့လဲ တူတယ်လို့ ဆက်ပြီး ဖော်ပြထားပါတယ်။ (စာ ၉၃၀)

ဂျွန်အိုကယ်နဲ့ အဲန်နာအဲလော့ (John Okell & Anna Allott)တို့ရဲ့ မြန်မာသဒ္ဒါပုံသဏ္ဍာန်များအဘိဓာန် (Burmese/ Myanmar Dictionary of Grammatical Forms) (၂၀၀၁) စာအုပ်မှာ ‘လို့’ အသုံးပုံသဏ္ဍာန်တွေကို အမျိုးမျိုး ဖော်ပြထား ပါတယ်။ ဒီပုံသဏ္ဍာန်တွေမှာ အရေးဟန်သဒ္ဒါစကားလုံးတွေ ဖြစ်တဲ့ “ဟု၊ ဟူ၍၊ သောကြောင့်၊ သဖြင့်၊ ၍” တို့နဲ့ ညီမျှတဲ့ အသုံးပုံသဏ္ဍာန်တွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ အဲဒီနောက် ‘ကြိယာ + လို့ + ကြိယာ/အကူကြိယာ’ ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်တဲ့ “ကြိယာ+ လို့ + ရ” (နောက်ဖေးမှာ ချက်စားလို့ ရပါတယ်)၊ “ကြိယာ + လို့ + ကောင်း” (မနေ့ညက တော်တော်စကား ပြောလို့ ကောင်းတယ်)၊ “ကြိယာ+ လို့ + ဖြစ်” (ကလေးတွေ

ထားခဲ့လို့ ဖြစ်ပါ့မလား)၊ “ကြိယာ + လို့ + ပြီး” (သတင်းစာ ဖတ်လို့ မပြီးသေးဘူးလား)၊ “ကြိယာ+ လို့+လွယ်” (ဒီမေးခွန်း ဖြေလို့ လွယ်တယ်လို့ ထင်သလား)၊ “ကြိယာ + လို့ + နေ” (အခုဆိုရင် အခြားဂြိုဟ်တွေလုပ်ဆောင်မှုကိုလဲ လေ့လာလို့နေ ပါတယ်)၊ “ကြိယာ + လို့ + လာ” (ခရီးသည်တင်ယာဉ်ဟာ ခရီးသည်တစ်ဦးတည်းနဲ့ရောက်လို့ လာခဲ့ပါတယ်)၊ “ကြိယာ + လို့ + သွား” (သူချစ်တဲ့ အနုပညာလောကကြီးကို စွန့်ခွာလို့ သွားခဲ့ပါပြီ)၊ “ကြိယာ + လို့ + ဝ” (ကြည့်လို့မဝဘူး)၊ “ကြိယာ + လို့ + မဆုံး” (သနားလို့ မဆုံးပါဘူး)၊ “ကြိယာ + လို့ + ညွှား” (သူချစ်တဲ့ အနုပညာလောကကြီးကို စွန့်ခွာလို့ သွားခဲ့ ပါပြီ)စတဲ့ အသုံးသဏ္ဍာန်တွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ‘လို့’ ကို တခြားစကားလုံးတွေနဲ့ တွဲသုံးတဲ့ “ကလွဲလို့” “တကယ်လို့” “ပတ်သက်လို့” “မို့လို့” “ပေမဲ့လို့” “ဖို့လို့” “အလို့ငှာ” “လို့ရှိရင်” ဆိုတဲ့ အသုံးတွေလဲ ရှိကြောင်း ဖော်ပြ ထားပါတယ်။

မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ် အတွဲ ၄၊ ၇-ဋ (၁၉၈၀) မှာ ‘လို့’ ကို “လို့၊ သမ် /လို့/ ၁၊ စကားပြောရာတွင် ရှေ့ကြိယာ ကို အကြောင်းခံပြု၍ နောက်ကြိယာနှင့် ဆက်စပ်ပေးသော စကားလုံး။ ။ ရှိ။ သောကြောင့်။ “သူပေးလို့ ကျွန်ုပ်ရတယ်။”

၂၊ စကားပြောရာတွင် ပြောဆိုကြောင်း၊ ခေါ်တွင်ကြောင်း၊ မှတ်ကြောင်းကြိယာမျိုးနှင့် အပြောခံကြောင်းပြောရာအကြောင်း အမည်ပညတ်တို့ကိုဆက်သွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသောစကားလုံး။ (ဟု၊ ဟူ၍၊ အနက်ရှိသည်။) “ အဆွေအမျိုးလို့ မှတ်ရသည်။ - လို့၊

စည်း / လို့ / အပြောဝါကျတွင် ကြိယာ၏အနက်ကို ကြိယာနာမ် မပြောင်းဘဲ၊ ကတ္တားပုဒ်ဖြစ်စေလိုရာ၌ ဖြည့်စပ်၍ သုံးသော ကတ္တားပြစကားလုံး။ “စားလို့ကောင်းသည်။” (စားရသည်မှာ ကောင်းသည်၊ စားရခြင်းသည် ကောင်းသည်၊ စားရာ၌ ကောင်း သည် အနက်ယူမှုကား ကြိယာနာမ်ပစ္စည်းနှင့် ဝိဘတ်ပေါင်းစပ် ထားသည့်အနက် “ရာ၌” နှင့်တူညီပေမည်။ (စာ ၈၉) လို့ ဖွင့်ဆို ထားပါတယ်။

မြန်မာအဘိဓာန်(၂၀၂၂) မှာတော့ ‘လို့’ ကို “လို့၊ သမ် [အပြော] အကြောင်းပြသောသဘောဖြင့် ဆက်စပ်ပေးသော စကားလုံး။ စည်း၊ [အပြော] ကြိယာ၏အနက်ကို ထင်ရှားစေ သော စကားလုံး” (စာ ၃၂၂) လို့နှစ်မျိုးဖွင့်ဆိုဖော်ပြထားပါတယ်။

ဆရာကြီးမောင်ခင်မင်(ခနုဖြူ)ရဲ့ နှုတ်ပြောသဒ္ဒါ(၂၀၂၄) စာအုပ်မှာ ‘လို့’ ကို ရည်ညွှန်းမှုပြ နာမ်နောက်ဆက်ပစ္စည်း (ကျွန်တော့် နာမည် အောင်အောင် လို့ခေါ်ပါတယ်။) (စာ ၁၇၇)၊ မှီခိုဝါကျခွဲ၏ ရည်ညွှန်းမှုပြကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း (ဒီကိစ္စကို အမေသိတယ်လို့ထင်တယ်။) (စာ ၁၈၄)၊ ‘မို့လို့ကို အကြောင်းပြ နာမ်နောက်ဆက်ပစ္စည်း (ဒီဇာတ်ကားက စွန့်စားခန်းမို့လို့ စိတ် ဝင်စားဖို့ ကောင်းတယ်။ (၁၇၆)၊ မှီခိုဝါကျခွဲ၏ အကြောင်းပြ ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း (ဧည့်သည်တွေလာမှာမို့လို့ သန့်ရှင်း ရေး လုပ်နေကြတာပါ။) (စာ ၁၈၃)လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

အဘိဓာန်တွေ၊ သဒ္ဒါစာအုပ်ဖော်ပြချက်တွေကို လေ့လာ ပြီးတဲ့နောက် အခုဆက်ပြီး နေ့စဉ်ပြောစကားတွေမှာ လက်တွေ့ အသုံးပြုနေကြတဲ့ ‘လို့’ အသုံးတွေကို စိစစ်လေ့လာ ကြည့်ကြ

ရအောင်။ ဒီလို စိစစ်တဲ့အခါ ဘာသာဗေဒအမြင်နဲ့ ချဉ်းကပ်တင်ပြ သွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

၁။ နာမ်နောက်ဆက်အသုံး ‘လို့’

‘လို့’ ကို နာမ်နောက်မှာထားပြီး နာမ်နောက်ဆက်ပစ္စည်း(noun particle) အနေနဲ့သုံးတဲ့အသုံးဟာ အင်မတန်ရိုးရှင်းပါတယ်။

‘လို့’ ဟာ နာမ်နောက်ဆက်အနေနဲ့ နာမ်နောက်ကလိုက်တဲ့အခါ သူ့ရှေ့က နာမ်ကို လေးနက်စေပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ဝါကျမှာပါတဲ့ ပင်မကြိယာရဲ့နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြတဲ့သဘောလဲ ဖြစ်ပါတယ်။

သာဓက -

ကျွန်တော့်နာမည် မောင်အောင်လို့ ခေါ်တယ်။

(‘ခေါ်’ ကြိယာရဲ့ နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ)

ကြောင်ကလေးကို ခြူးလုံးလို့ နာမည်ပေးထားတယ်။

(‘နာမည်ပေး’ ကြိယာရဲ့ နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ)

ကျွန်မမှာ တုန်တုန် လို့ ခေါ်တဲ့ ခွေးကလေးတစ်ကောင်ရှိတယ်။

(‘ခေါ်’ ကြိယာရဲ့ နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ)

ဒီအသီးကို နဂါးမောက်သီးလို့ ထင်တယ်။

(‘ထင်’ ကြိယာရဲ့ နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ)

မင်းကို နွားလို့ ဆိုလိုတဲ့သဘောပဲ။

(‘ဆိုလို’ ကြိယာရဲ့ နာမ်ကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြ)

နာမ်နောက်ဆက်အသုံး ‘လို့’ ဟာ ပြောစကားနဲ့အပြော ဟန် အရေးအသားမှာသုံးတဲ့အသုံးဖြစ်ပြီး အရေးဟန်(စာဟန်) မှာတော့ ‘ဟု’ လို့ သုံးပါတယ်။

၂။ ကြိယာနောက်ဆက်အသုံး ‘လို့’

ကြိယာနောက်ဆက်ပစ္စည်း (verb particle) အနေနဲ့ ကြိယာ ဒါမှမဟုတ် ကြိယာပုဒ်ရဲ့နောက်မှာတွဲသုံးတဲ့ ‘လို့’ရဲ့အသုံးက တော့ တော်တော်လေး များပြားရှုပ်ထွေးပါတယ်။ ကြိယာ နှစ်ခု သုံးခုပါတဲ့ ဝါကျတွေထဲက ကြိယာတစ်ခုမှာ ‘လို့’ကို ကြိယာ နောက်ဆက်အနေနဲ့သုံးတာမျိုးတွေရှိသလို ကြိယာတစ်ခုတည်း ပါတဲ့ ဝါကျရဲ့ကြိယာနောက်မှာ ‘လို့’ကို ကြိယာနောက်ဆက် အနေနဲ့ သုံးတာမျိုးလဲ ရှိပါတယ်။

မြန်မာဝါကျရဲ့သဒ္ဒါဖွဲ့စည်းမှုကို ဘာသာဗေဒအရပြောတဲ့ အခါ ဝါကျရဲ့ နောက်ဆုံးနေရာမှာရှိနေတဲ့ ကြိယာဟာ အဓိက ကြိယာဖြစ်တတ်ပြီး အဓိကကြိယာပါတဲ့အပိုင်းကို သီးခြားဝါကျ ခွဲ (independent clause) လို့ ပြောပါတယ်။ သီးခြားဝါကျခွဲဟာ တစ်ခုတည်းရှိနေရင် ဝါကျရိုး (simple sentence) လို့ ပြောနိုင် ပါတယ်။ သီးခြားဝါကျခွဲကို အထောက်အကူပြုတဲ့ ဝါကျအစိတ် အပိုင်းတွေ ပါလာရင် အဲဒီ အစိတ်အပိုင်းတွေကို အမှီဝါကျခွဲ (dependent clause) လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အမှီဝါကျခွဲဟာ ကြိယာ ပါရှိတဲ့ ဝါကျပုံစံဖွဲ့စည်းထားတာဖြစ်ပေမဲ့ ဒီအစိတ်အပိုင်းဟာ သီးခြားရပ်တည်တာ မဟုတ်ဘဲ သီးခြားဝါကျကို မှီခိုထောက်ပံ့ နေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ အမှီဝါကျခွဲပါလာတဲ့ ဝါကျတွေကိုတော့ ဝါကျရော (complex sentences) လို့ ခေါ်ပါတယ်။ အမှီဝါကျခွဲ ကို အမှီဝါကျကဏ္ဍ၊ သီးခြားဝါကျခွဲကို သီးခြားဝါကျကဏ္ဍဆိုပြီး ခေါ်တာမျိုးလဲ ရှိပါတယ်။ ဆရာကြီး မောင်ခင်မင် (ဇနုဖြူ) ရဲ့ ‘ဘာသာဗေဒနိဒါန်း’ စာအုပ်မှာ အမှီဝါကျခွဲကို မှီခိုဝါကျခွဲ၊ သီးခြား ဝါကျခွဲကို ပဓာနဝါကျခွဲလို့လဲ သုံးထားပါသေးတယ်။

ဒါကြောင့် ‘လို့’ ကို ကြိယာနောက်ဆက်အနေနဲ့လေ့လာ တဲ့အခါ အမှီဝါကျခွဲ ကြိယာရဲ့နောက်ဆက်အနေနဲ့ တွေ့ရသလို သီးခြားဝါကျခွဲကြိယာရဲ့ နောက်ဆက်အနေနဲ့လဲ တွေ့ရပါတယ်။ ကြိယာလို့ ပြောတဲ့အခါမှာ ကြိယာ(verb)သက်သက် ဖြစ်နိုင်သ လို ကြိယာနဲ့ တခြားသဒ္ဒါစကားလုံးတွေ တွဲဖက်ထားတဲ့ကြိယာ ပုဒ်(verb phrase)လဲ ဖြစ်နိုင်တယ်ဆိုတာကိုတော့ သတိပြုရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

၂၂၁။ အမှီဝါကျခွဲ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ် နောက်ဆက် ‘လို့’
 ‘လို့’ ကို အမှီဝါကျခွဲ၏ကြိယာနောက်ဆက်အနေနဲ့အသုံးပြုတဲ့ အခါ ‘လို့’ ဟာ ကြိယာနောက်ဆက်တာဝန်သာမက အမှီဝါကျခွဲ နဲ့ သီးခြားဝါကျခွဲကို ချိတ်ဆက်ပေးတဲ့ ဝါကျဆက်တာဝန်ကိုလဲ ထမ်းဆောင်ပါတယ်။ အဓိပ္ပာယ်အရကြည့်တဲ့အခါအမှီဝါကျခွဲကို ‘လို့’ ထည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ အမှီဝါကျခွဲဟာ သီးခြားဝါကျခွဲရဲ့ ရည်စူးချက်၊ အကြောင်းပြချက်ကိုဖော်ပြတဲ့အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက် လာပါတယ်။

အမှီခွဲဝါကျခွဲကြိယာရဲ့နောက်ဆက်အနေနဲ့ ‘လို့’ ကိုသုံး တဲ့အခါ လုံးချင်းအသုံးကိုတွေ့ရသလိုတခြားသဒ္ဒါစကားလုံးတွေ နဲ့ တွဲဖက်တဲ့ လုံးတွဲအသုံးအနေနဲ့လဲ တွေ့ရပါတယ်။

၂၂၁။၁။ အမှီဝါကျခွဲ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ် နောက်ဆက်လုံးချင်း အသုံး ‘လို့’
 ‘လို့’ ကို အမှီဝါကျခွဲကြိယာ ဒါမှမဟုတ်ကြိယာပုဒ်ရဲ့နောက်ဆက် အဖြစ် လုံးချင်း အသုံးပြုပါတယ်။

သာဓက -

လွမ်းလို့ ကျန်ခဲ့မှာကို အားနာပါတယ်လေ။

မပြောချင်လို့ ကြည့်နေတာ ကြာပြီ။

ဆံပင်ဖြူလို့ ဆေးဆိုးရတာ။

နေမကောင်းလို့ အိမ်မှာနေရစ်ခဲ့တယ်။

သူမေးလို့ ပြောရတာ။

စဉ်းစားအုံးမယ်လို့ ပြောတယ်။

နားရတယ်လို့ မရှိသေးဘူး။

သဘာပတိကြီး ကြွရောက်လို့ လာပါပြီခင်ဗျား။

တိုက်ရိုက်ပြောစကားတွေကို အမှီဝါကျခွဲအနေနဲ့ ဝါကျထဲ ထည့်သွင်းတဲ့အခါ တိုက်ရိုက်ပြောစကားရဲ့ကြိယာပုဒ်နောက်မှာ ‘လို့’ ကို ဖြည့်စွက်လေ့ရှိပါတယ်။ အမှီဝါကျခွဲကြိယာနောက်ဆက် အသုံး ‘လို့’ ဟာ ပြောစကားနဲ့အပြောဟန်အရေးအသားမှာသုံးတဲ့ အသုံးဖြစ်ပြီး အရေးဟန်(စာဟန်)မှာတော့ ‘၍’၊ ‘သောကြောင့်’၊ ‘သဖြင့်’၊ ‘ဟု’၊ ‘ဟူ၍’ တို့ကို ဆီလျော်သလို သုံးရပါတယ်။

လုပ်ထည့်လိုက်ရလို့ နာတော့မယ်။

ဆိုတဲ့ ဝါကျမှာတော့ ‘လို့’ ကိုစာဟန်နဲ့ပြန်ရေးရင်အပေါ် မှာ ပြောခဲ့တဲ့ ‘၍’၊ ‘သောကြောင့်’၊ ‘သဖြင့်’၊ ‘ဟု’၊ ‘ဟူ၍’ တွေ နဲ့ တစ်ခုမှ အဆင်မပြေပါဘူး။ ဒီလို အဆင်မပြေတာဟာ ‘ရ’ နဲ့ ‘တော့မယ်’ ပါနေတဲ့ဝါကျဖွဲ့စည်းမှုကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ “လုပ် ထည့်လုပ်လို့ နာသွားတယ်” ဆိုရင်တော့ ‘၍’ တို့၊ ‘သောကြောင့်’ တို့နဲ့ အဆင်ပြေပါတယ်။ “လုပ်ထည့်လိုက်ရလို့ နာတော့မယ်” ဆိုတဲ့ဝါကျကိုတော့ “လုပ်ထည့်လိုက်ရလျှင် နာတော့မည်” ဆို ပြီး “လျှင်” နဲ့ဖလှယ်မှ အဆင်ပြေနိုင်တာကို တွေ့ရပါတယ်။

၂၁၂။ အမှီဝါကျခွဲ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ် နောက်ဆက်လုံးတွဲ
 အသုံး ‘လို့’ (လို့ကို၊ လို့တော့၊ လို့မှ၊ လို့လဲ၊ လို့တောင်)
 အမှီဝါကျခွဲကြိယာနောက်ဆက်အနေနဲ့ ‘လို့’ ကို သုံးတဲ့အခါ ‘လို့’
 တစ်လုံးတည်းလုံးချင်းသာမက အခြားသဒ္ဒါစကားလုံးတွေနဲ့လဲ
 တွဲဖက်ပြီး လုံးတွဲအနေနဲ့လဲ အသုံးပြုနိုင်ပါတယ်။

သာကေ -

- လို့ကို - ပြောလို့ကို မရဘူး။
- လို့တော့ - ပြောလို့တော့ မရဘူး။
- လို့မှ - ပြောလို့မှ မရဘူးဆိုရင် မပြောနဲ့တော့။
- လို့လဲ - ပြောလို့လဲ မရဘူး
- လို့တောင် - ပြောလို့တောင်မရဘူး

ဒီလိုတွဲဖက်အသုံးတွေအတွက် ‘လို့’ နေရာမှာ အရေးဟန်
 (စာဟန်)အနေနဲ့ပြောင်းရေးမယ်ဆိုရင် ‘၍’ နဲ့ပဲအစားထိုးပြီး
 တခြားသင့်တော်ရာသဒ္ဒါစကားလုံးတွေနဲ့ အသုံးပြုရာမှာ ဖြစ်ပါ
 တယ်။ ‘လို့ကို’ ဆိုရင် ‘၍ပင်’ လို့ ပြောင်းရေးမယ် ထင်ပါတယ်။
 ကျန်တာတွေကတော့ ‘၍တော့’ ‘၍မှ’ ‘၍လည်း’ ‘၍တောင်’
 လို့ ဖလှယ်လို့ ရပါတယ်။

၂၂။ သီးခြားဝါကျ/သီးခြားဝါကျခွဲ ကြိယာ/ ကြိယာပုဒ်
 နောက်ဆက် ‘လို့’

အပေါ်မှာ ပြောခဲ့တဲ့အတိုင်း သီးခြားဝါကျဆိုတာကတော့ မိမိ
 ဘာသာ သီးခြားရပ်တည်နိုင်တဲ့ ဝါကျဖြစ်ပါတယ်။ ဝါကျရိုးလဲ
 ဖြစ်ပါတယ်။ သီးခြားဝါကျခွဲကတော့ ဝါကျရောမှာပါတဲ့ မိမိ
 ဘာသာ သီးခြားရပ်တည်နိုင်တဲ့ဝါကျအပိုင်း ဖြစ်ပါတယ်။ သီးခြား

ဝါကျ ဒါမှမဟုတ် သီးခြားဝါကျခွဲရဲ့ ကြိယာနောက်ဆက်အဖြစ် 'လို့' ကိုအသုံးပြုတဲ့အခါ 'လို့' ဟာ ကြိယာနောက်ဆက်တာဝန် အပြင် ဝါကျအဆုံးသတ်ပစ္စည်း (sentence-final particle) ဒါမှမဟုတ် ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း (post-final particle/post-sentence particle)ရဲ့တာဝန်ကိုပါ ထမ်းဆောင်ပါတယ်။

၂၂၂။ ဝါကျအဆုံးသတ် 'လို့'

- မပြန်ပါနဲ့အုံးလို့။
- ငါလုပ်ထည့်လိုက်ရလို့။
- မအိပ်ချင်သေးပါဘူးလို့။

ဒီဝါကျတွေကို တစ်ခုတည်းသုံးထားတဲ့ သီးခြားဝါကျ အနေနဲ့ သာကေပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ခြွင်းချက်ရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒီဝါကျတွေရဲ့ နောက်မှာ နောက်ထပ်ဝါကျခွဲတစ်ခုဟာ သီးခြား ဝါကျခွဲအနေနဲ့ပါဝင်လာခဲ့မယ်ဆိုရင်တော့ အခုဖော်ပြခဲ့တဲ့ဝါကျ တွေဟာ အမှီဝါကျခွဲဖြစ်သွားနိုင်ပါတယ်။ (မပြန်ပါနဲ့အုံးလို့ တား ချင်တယ်။ ငါ လုပ်ထည့်လိုက်ရလို့ သေသွားမယ်... စသည်ဖြင့်)

၂၂၂။ အမေးဝါကျအဆုံးသတ် 'လို့'

'လို့' အသုံးရဲ့ထူးခြားချက်တစ်ခုက 'မလား' 'သလား' 'လား' 'မလဲ' 'သလဲ' 'လဲ' အမေးပစ္စည်းစကားတွေနဲ့ဆုံးတဲ့ဝါကျတွေ မှာ 'လို့' ကို ကြိယာပုဒ်နောက်ဆက် တစ်နည်းအားဖြင့် ဝါကျ အဆုံးသတ်ပစ္စည်းအနေနဲ့သုံးလိုက်တဲ့အခါ တစ်ခါတစ်ရံ အမေး ဝါကျကို လေးနက်တဲ့သဘောဖြစ်စေပြီး တစ်ခါတစ်ရံမှာတော့ မေးတဲ့သဘောမျိုးမဟုတ်ဘဲ ဝါကျမှာ ပါဝင်တဲ့အဓိပ္ပာယ်ကို ပိုမို

လေးနက်စေတဲ့သဘော၊ စိတ်ကူးအကြံအစည် ဒါမှ မဟုတ်
ရည်စူးချက် ဒါမှမဟုတ် သံသယအတွေးကိုဖော်ပြတဲ့သဘောမျိုး
ဖြစ်လာစေပါတယ်။

သာဓက-

- နေကောင်းရဲ့လားလို့။
- ဟုတ်မှဟုတ်ရဲ့လားလို့။
- မှားများမှားနေသလားလို့။
- ခေါ်နေတာ မကြားဘူးလားလို့။
- ရောက်နေတာ မသိဘူးလား လို့။
- ခုထိ မရောက်သေးဘူးလား လို့။
- မနေ့က ဒီကိစ္စကို ခင်ဗျားပြောလိုက်သလားလို့။
- စားပွဲပေါ်မှာ ထားမိသလားလို့။
- စာအုပ်ကို ရှင်များ ယူသွားသလားလို့။
- ဘာပြောလိုက်သလဲလို့။
- အိမ်ကို ဖုန်းဆက်ကြည့်ရမလား လို့။
- သူတို့နဲ့ ရေသွားကူးမလား လို့။
- ခရီးသွားရရင် ကောင်းမလား လို့။
- ဘာလုပ်ရမလဲလို့။

သီးခြားဝါကျရဲ့ ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းအဖြစ် အသုံး
ပြုတဲ့ ‘လို့’ ကို အရေးဟန်(စာဟန်) အရေးအသားမှာ အခြား
စကားလုံးတစ်ခုခုနဲ့အစားထိုးအသုံးပြုလို့ သိပ်အဆင်မပြေလှပါ
ဘူး။ ဒီ ‘လို့’ ဟာ အပြောစကားကို လေးနက်စေတဲ့အသုံးအနေ
နဲ့ပဲ အဆင်ပြေတာ တွေ့ရပါတယ်။

ဒီဝါကျတွေကို တစ်ခုတည်း သုံးထားတဲ့ သီးခြားဝါကျ အနေနဲ့ သာဓကပြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ခြွင်းချက် ရှိနိုင်ပါတယ်။ ဒီဝါကျတွေရဲ့ နောက်မှာ နောက်ထပ်ဝါကျခွဲတစ်ခုဟာ သီးခြား ဝါကျခွဲအနေနဲ့ပါဝင်လာခဲ့မယ်ဆိုရင်တော့ အခုဖော်ပြခဲ့တဲ့ဝါကျ တွေဟာ အမှီဝါကျခွဲဖြစ်သွားနိုင်ပါတယ်။ ဒီအခါမှာတော့ ‘လို့’ နေရာမှာ အရေးဟန်(စာဟန်)မှာ ‘ဟု’ ‘ဟူ၍’ နဲ့ ပြောင်းလို့ရ နိုင်ပါတယ်။ (နေကောင်းရဲ့လားလို့ စိတ်ပူမိတယ်---နေကောင်း ပါ၏လောဟူ၍ စိတ်ပူမိသည်။ ဟုတ်မှဟုတ်ရဲ့လားလို့ သံသယ ဖြစ်မိတယ် --- ဟုတ်မှဟုတ်၏ လောဟု သံသယ ဖြစ်မိသည်။ ... စသည်ဖြင့်)

၂၂၂။ ဝါကျအဆုံးသတ် ‘မလို့’
 ‘မလားလို့’ နဲ့ ဆင်တူတဲ့ ‘လို့’ ပါတဲ့ ဝါကျအဆုံးသတ်စကား နောက်တစ်ခုက ‘မလို့’ ဖြစ်ပါတယ်။ ဆင်တူတယ် ဆိုပေမဲ့ ‘မလို့’ က ‘မလားလို့’ ထက်ပိုပြီး တိကျပြတ်သားတဲ့ ဆုံးဖြတ် ချက်၊ ရည်စူးချက်ကို ဖော်ပြပါတယ်။

- ရန်ကုန်သွားမလို့။
- ရေချိုးမလို့။
- ဒီအလုပ်ကို အောင်မြင်အောင်လုပ်မလို့။
- မပြောဘဲ နေတော့မလို့။
- မလုပ်ဘဲ ထားလိုက်တော့မလို့။

‘တော့မလို့’ ဟာ ရည်စူးချက် တစ်ရပ်ရပ်ဖြစ်နိုင်သလို တစ်ခါတစ်ရံမှာတော့ ဖြစ်လုဖြစ်ဆဲအခြေအနေတစ်ရပ်ကိုဖော်ပြ ပါတယ်။

ကားတိုက်တော့မလို့။
 အလုပ်နားတော့မလို့။
 အိမ်ပြန်တော့မလို့။

၃။ အခြားသဒ္ဒါစကားလုံးများနဲ့ အတွဲအဖက်အသုံး ‘လို့’
 ‘လို့’ ကို အခြားသဒ္ဒါစကားလုံးတွေနဲ့ တွဲဖက်ပြီး အသုံးပြုတဲ့
 အခါမှာ ဝါကျရဲ့ လေးနက်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုခုကို ဖော်ဆောင်
 ပေးပါတယ်။ ‘လို့’ ဟာ တခြားသဒ္ဒါစကားတွေရဲ့ နောက်က
 လိုက်ပါတွဲဖက်ပါတယ်။ ဒီလိုသုံးတဲ့ခါ ဒီ ‘လို့’ ပါတဲ့အတွဲအဖက်
 အသုံးတွေဟာ နာမ်နောက်ဆက်တာဝန်၊ ကြိယာနောက်ဆက်
 တာဝန်၊ ဝါကျအဆုံးသတ်တာဝန်၊ ဝါကျဆက်တာဝန်၊ အဖြည့်
 စကားတာဝန်၊ အဓိပ္ပာယ်ဆက်တာဝန်စတဲ့သဒ္ဒါတာဝန်တွေသာ
 မက စကားတာဝန်တွေကိုပါ ထမ်းဆောင်တာကို တွေ့ရပါတယ်။

သာဓက -

- ကလွဲလို့ -
 မချစ်ရင်မနေနိုင်တာကလွဲလို့။ (ဝါကျ အဆုံးသတ်)
- တကယ်လို့-
 တကယ်လို့သာသူနဲ့မတွေ့ခဲ့ရင် ဒီပြဿနာတွေ ဖြစ်လာ
 မှာ မဟုတ်ဘူး။ (အဖြည့်စကား)
- ပတ်သက်လို့ -
 ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်လို့ ပြောရမယ်ဆိုရင် အတော်ဆိုးပါ
 တယ်။ (အဓိပ္ပာယ်ဆက်)
- မို့လို့-
 ဒီလိုစကား သူမို့လို့ ပြောထွက်တယ်။(နာမ်နောက်ဆက်)

ပေမဲ့လို့ -

ဒီလူ မကောင်းဘူးဆိုတာ သိပေမဲ့လို့ လုပ်နေတာပဲ။

(ကြိယာနောက်ဆက်)

ဖို့လို့ -

ဘာလုပ်ဖို့လို့ ယူလာတာလဲ။ (ကြိယာနောက်ဆက်)

၄။ အမေးစကား ကြားက ‘လို့’

‘လို့’ ဟာ အနာဂတ်ပြ အမေးစကားတွေဖြစ်တဲ့ ‘မလဲ’ တို့ ‘မလား’ တို့ ကြားမှာ ဝင်ပြီး ‘မလို့လဲ’ ‘မလို့လား’ ဆိုပြီး အနာဂတ်ပြအမေးစကားတာဝန်ကို ပါဝင်ထမ်းဆောင်ပါတယ်။

အကြောင်းအရာမေးခွန်း (Wh Question) ‘မလဲ’ ဟာ အနာဂတ်ကာလပြသာမန်အမေးစကားဖြစ်ပြီး ‘မလဲ’ ကြားထဲ ‘လို့’ ဝင်လာတဲ့ ‘မလို့လဲ’ ကတော့ အနာဂတ်ကာလပြ ရည်စူးချက် အမေးစကား ဖြစ်လာပါတယ်။

- ဘာလုပ်မလဲ - ဘာလုပ်မလို့လဲ
- ဘယ်သွားမလဲ - ဘယ်သွားမလို့လဲ
- ဘယ်နေရာသွားမလဲ - ဘယ်နေရာသွားမလို့လဲ
- ဘယ်သူပြောမလဲ - ဘယ်သူပြောမလို့လဲ
- ဘယ်အချိန်လာမလဲ - ဘယ်အချိန်လာမလို့လဲ
- ဘယ်လိုပြောမလဲ - ဘယ်လို ပြောမလို့လဲ
- ဘာလို့မလာမလဲ - ဘာလို့ မလာမလို့လဲ

ဟုတ်/မဟုတ် မေးခွန်း (Yes/No Question) ‘မလား’ ဟာ အနာဂတ်ကာလပြ သာမန် အမေးစကားဖြစ်ပြီး ‘မလား’

ကြားထဲ ‘လို့’ ဝင်လာတဲ့ ‘မလို့လား’ ကတော့ အနာဂတ်ကာလ ပြု ရည်စူးချက်ကို မေးတဲ့ အမေးစကား ဖြစ်လာပါတယ်။

သာဓက -

ရန်ကုန်သွားမလား - ရန်ကုန်သွားမလို့လား

အိပ်တော့မလား - အိပ်တော့မလို့လား

ရှင် ကျွန်မနဲ့လိုက်မလား - ရှင် ကျွန်မနဲ့လိုက်မလို့လား

‘လို့’ ဝင်ရောက်တဲ့အမေးစကားတွေကိုကြည့်မယ်ဆိုရင် အနာဂတ်ကာလပြု အမေးစကားတွေဖြစ်တယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒါကလဲ ‘လို့’ ရဲ့ ပင်ကိုသဘာဝကိုက ရည်စူးချက် အနာဂတ်ကိုဖော်ပြတဲ့သဘောကြောင့်ဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ အနာဂတ် ကာလမဟုတ်တဲ့ အမေးစကားတွေဖြစ်တဲ့ ‘သလား’ ‘သလဲ’ တွေရဲ့ကြားမှာ မဝင်ရောက်ပါဘူး။ ‘သလို့လား’ ‘သလို့လဲ’ ဆိုတာမရှိပါဘူး။ တစ်ခုတော့ပြောစရာရှိပါတယ်။ အမေးစကား ‘လဲ’ ရဲ့ရှေ့က ဝင်ပြီး “ဘာဖြစ်လို့လဲ” ဆိုတဲ့ ‘လို့လဲ’ အသုံး တော့ ရှိပါတယ်။ ဒါကတော့ “ဘာဖြစ်လဲ” ဆိုတဲ့ မေးခွန်းမှာ ပါတဲ့ ကြိယာကို လေးနက်စေလိုတဲ့အတွက် ကြိယာနောက်ဆက် အနေနဲ့သုံးတာဖြစ်တယ်။ “ဘယ်သွားနေလဲ” ကို “ဘယ်သွားနေ လို့လဲ” လို့ မေးလို့ ရပါတယ်။ ဒီ “လို့လဲ” မှာပါတဲ့ ‘လဲ’ ရဲ့ရှေ့က ‘လို့’ ဟာ အမေးစကား မဟုတ်ဘဲ ကြိယာနောက်ဆက်သာ ဖြစ်ပါတယ်။

အခု ‘လို့’ အသုံးနဲ့ပတ်သက်ပြီး ‘နာမ်နောက်ဆက် အသုံး’ ‘ကြိယာနောက်ဆက်အသုံး’ ‘အခြားသဒ္ဒါစကားများနဲ့ တွဲဖက်အသုံး’ ‘အမေးစကားအသုံး’ ဆိုပြီး လေးမျိုး ခွဲခြားဖော်ပြ

ခဲ့ပါတယ်။ ဒီအသုံးလေးမျိုးထဲမှာ ‘လို့’ ထမ်းဆောင်နေတဲ့သဒ္ဒါ တာဝန်အမျိုးမျိုးကိုတွေ့ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာသာစကားတိုင်း မှာ လျှို့ဝှက်ချက် ရှိပါတယ်။ ဘာသာစကားသင်ယူသူတွေအနေ နဲ့ ကိုယ့်မိခင်ဘာသာစကား မဟုတ်ရင် ဒီဘာသာစကားရဲ့ လျှို့ဝှက်ချက်တွေကို သိမြင်နိုင်ဖို့ မလွယ်ပါဘူး။ ဒီလျှို့ဝှက်ချက် တွေကို မသိ မမြင်ရင်လဲ ဘာသာစကားတစ်ခုကို ကျွမ်းကျွမ်း ကျင်ကျင် တတ်မြောက်ဖို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ မြန်မာစကားမှာ နေ့စဉ်သုံးနေတဲ့ ‘လို့’ စကားလုံးဟာလဲ သေးငယ်တဲ့အစိတ် အပိုင်း တစ်ခုဖြစ်ပေမဲ့ သူ့နောက်ကွယ်မှာလဲ လျှို့ဝှက်နက်နဲမှု တွေ ရှိနေပါတယ်။

အခုစာကတော့ ‘လို့’ နောက်ကွယ်က လျှို့ဝှက်ချက်တွေ ကို ရတဲ့အချိန်မှာစူးစမ်းကြည့်တာဖြစ်ပါတယ်။ ပြည့်စုံလိမ့်မယ် လို့ မယူဆစေချင်ပါဘူး။ ဒီလိုစူးစမ်းချက်တွေအပေါ်မှာ အခြေ ပြုပြီး ပိုပြည့်စုံတဲ့ သုတေသနလုပ်ငန်းတွေ ထွက်ပေါ်လာမယ် ဆိုရင်တော့ မြန်မာဘာသာစကား လေ့လာသင်ယူမှုအတွက် ပိုမို အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမှာ အမှန်ပါပဲ။

၁၃ မတ် ၂၀၂၅

၅။ ဆရာ ဖြေရှင်းပေးသွားခဲ့တဲ့ ကြိယာနဲ့ နာမဝိသေသန ကိစ္စ

မြန်မာဘာသာစကားမှာ နာမဝိသေသနရှိမရှိဆိုတဲ့ အယူအဆဟာ ကိုလိုနီခေတ်ဦးပိုင်းက အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတွေ ပြုစုခဲ့တဲ့ အဘိဓာန်တွေက စခဲ့တယ်လို့ ယူဆစရာ ရှိပါတယ်။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးပိုင်းက ထွက်ပေါ်လာတဲ့အဘိဓာန်တွေအရ မြန်မာဝါစင်တွေထဲမှာ ‘နာမဝိသေသန’ ကို စကားလုံးအမျိုးအစားတစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီနောက် မြန်မာပညာရှင်အချို့က မြန်မာစကားလုံးတွေမှာ ‘နာမဝိသေသနစစ်စစ်’ မရှိကြောင်း ဆွေးနွေးတာ၊ ‘နာမဝိသေသနစစ်စစ်’ ရှိတယ်လို့ ငြင်းခုံတာတွေ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါတယ်။ ဆရာကတော့ ဒီကိစ္စနဲ့ ပတ်သက်ပြီး မကွယ်လွန်မီ တစ်လလောက်အလို ၂၂-၁၂-၂၀၂၄ နေ့ထုတ် စံတော်ချိန် သတင်းစာပါ ‘ကြိယာနဲ့ နာမဝိသေသန’ ဆောင်းပါးမှာ ပြတ်ပြတ်သားသား ဖြေရှင်းပေးသွားခဲ့ပါတယ်။

ကျွန်တော့်အနေနဲ့ ဆရာဖြေရှင်းပေးသွားတဲ့ ‘ကြိယာနဲ့ နာမဝိသေသန’ ကိစ္စဟာ မြန်မာဘာသာစကားမှာ ‘နာမဝိသေသနစစ်စစ် ရှိမရှိ’ ဆိုတဲ့ ပြဿနာသာမက တခြားကိစ္စတွေလဲ ပါဝင်တယ်လို့ မြင်မိပါတယ်။ အခု ကျွန်တော်တင်ပြချင်တာကတော့ ‘နာမဝိသေသနစစ်စစ် ရှိမရှိ’ ဆိုတဲ့ကိစ္စ မဟုတ်ပါဘူး။ အဘိဓာန်တွေမှာ ‘နာမဝိသေသန’ အဖြစ်သာဖော်ပြထားတဲ့စကားလုံးတွေ ကိစ္စပါ။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ‘ဘာသာစကားဝေဟင် ခရီးနှင့် ပျံသန်းခြင်း’ စာအုပ်မှာပါတဲ့ ‘ကြိယာအတွဲအဖက်နဲ့ နောက်

ဆက်တွဲပြဿနာ’ ဆောင်းပါးမှာ ကျွန်တော် မဝံ့မရဲ ရေးသား တင်ပြခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဆရာဖြေရှင်းပေး သွားပြီဖြစ်လို့ အခုတော့ ကျွန်တော်ရဲရဲဝံ့ဝံ့ပဲ တင်ပြချင်ပါတယ်။

မြန်မာစာသင်ကြားနဲ့ပတ်သက်ပြီး အခြေခံပညာမြန်မာ စာ သင်ကြားရေးမှာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ နိုင်ငံခြားသားတွေကို နိုင်ငံခြား ဘာသာစကားအဖြစ် သင်ကြားရေးမှာပဲဖြစ်ဖြစ် မြန်မာစာသင် တဲ့အခါ လွယ်လွယ်ကူကူ မှတ်မိနိုင်စေဖို့ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆက်စပ်နေတဲ့ ကြိယာတွေကို အတွဲအဖက်နဲ့သင်ရင် အကျိုးရှိ နိုင်တဲ့အကြောင်း ‘မြန်မာဘာသာစကားကို ကြိယာအတွဲအဖက် နဲ့သင်ကြားခြင်း’ ဆောင်းပါးကို ကျွန်တော်ရေးခဲ့ပါတယ်။ အတွဲ အဖက်ဖြစ်နေတဲ့ ကြိယာတွေကိုလဲ စာရင်းပြုစုခဲ့ပါတယ်။ ဒီလို စာရင်းပြုစုတဲ့အခါ လက်တွေ့ ပြောဆို ရေးသား အသုံးပြုနေတဲ့ အသုံးအပေါ်မှာ အခြေခံပြီး ပြုစုတာ ဖြစ်ပါတယ်။ စာရင်းပြုစု ပြီးလို့ ပိုဆာချာအောင်ဆိုပြီး မြန်မာအဘိဓာန်နဲ့တိုက်ဆိုင်စစ်ဆေး ကြည့်တဲ့အခါ ပြဿနာပေါ်လာပါတော့တယ်။ ကျွန်တော် စာရင်း ကောက်ထားတဲ့ အတွဲအဖက် ကြိယာစကားလုံးတွေထဲက တော်တော်များများဟာ မြန်မာအဘိဓာန်မှာ ကြိယာလို့ ဖော်ပြ ခြင်း မခံရဘဲ “နဝိ” နာမဝိသေသနအဖြစ်နဲ့သာ ဖော်ပြထားလို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအခါ မြန်မာစာ ဝါကျ သင်ကြားရာမှာ အဆင် မပြေတာတွေ တွေ့လာရတာကို အဲဒီဆောင်းပါးမှာ ကျွန်တော် ရေးခဲ့ပါတယ်။

တချို့စကားလုံးတွေဟာ မြန်မာသဒ္ဒါစာအုပ်မှာ ကြိယာ အနေနဲ့ဖော်ပြထားပေမဲ့ မြန်မာအဘိဓာန်စာအုပ်မှာတော့ ကြိယာ